

Громадська думка про правотворення

/Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
правової електронної інформації/

№ 15 (33)
(листопад 2012 р.)

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....	2
Новые правила избрания спикера парламента.....	2
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС.....	4
Т. Горенко.....	4
Бесплатное обучение: социальное благо или социальная необходимость?.....	4
О. Клименко.....	9
Чи бути громадському телебаченню в Україні?.....	9
Н. Тарасенко.....	13
Старт земельного ринку в Україні – відкладається?.....	13
А. Блажкевич.....	25
Зміни до Закону України про декларування майна, доходів і витрат: коментарі вітчизняних експертів.....	25
Л. Присяжна.....	30
Навіщо потрібен Закон «Про всеукраїнський референдум»?.....	30
О. Кривецький.....	35
«Нічні метелики» в законі?.....	35
Ю. Калинина-Симончук.....	40
Усиление контроля рынка телекоммуникационных услуг. Проблемы, перспективы.....	40
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА.....	45

КИЇВ 2012

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Новые правила избрания спикера парламента

Верховная Рада Украины 6 ноября со второй попытки приняла Закон Украины «О внесении изменений в Регламент Верховной Рады Украины» (№ 11335). За Закон в целом проголосовали 247 народных депутатов из 347, зарегистрированных в зале.

Закон предусматривает изменение порядка избрания Председателя Верховной Рады и отзыва его с должности, устанавливая, что соответствующие решения принимаются открытым поименным голосованием большинством народных депутатов от конституционного состава Верховной Рады Украины.

До этого устанавливалось, что решение по кандидатурам на должность Председателя Верховной Рады принимается тайным голосованием путем подачи бюллетеней.

Принятым документом отменяется действовавшая норма Регламента, в соответствии с которой избранным спикером парламента считался кандидат на должность, который получил большинство голосов народных депутатов от конституционного состава Верховной Рады, если бюллетени для тайного голосования получили не менее двух третей народных депутатов от их фактической численности.

В Пояснительной записке к документу отмечается, что его принятие обусловлено изменением избирательной системы Украины, поскольку с принятием Закона Украины «О выборах народных депутатов Украины» 17 ноября 2011 р. выборы народных депутатов Украины проходят по смешанной (пропорционально-мажоритарной) системе, в отличие от существовавшей ранее пропорциональной системы. Таким образом возникла необходимость приведения норм Регламента Верховной Рады Украины в соответствие с нынешним законодательством, а именно: делегирования в состав подготовительной депутатской группы народных депутатов Украины по соответствующим квотам, представительство во временном президиуме первой сессии Верховной Рады Украины, формирования депутатских фракций и групп и т. п.

Целью принятого Закона, в соответствии с Пояснительной запиской, является нормативное оформление организации и порядка деятельности Верховной Рады Украины, а именно: формирование и организация работы Подготовительной депутатской группы, Счетной комиссии, временного президиума первой сессии Верховной Рады Украины, условий формирования депутатских фракций (групп), избрания и отзыва Верховной Радой Украины Председателя Верховной Рады Украины с должности и т. п.

Закон о внесении изменений в Регламент ВР содержит некоторые новшества, обусловленные изменениями в избирательной системе, в частности учитывает

порядок выборов депутатов по смешанной системе, которая предполагает, что 225 депутатов выбираются по партспискам, а другие 225 – по мажоритарным округам.

Исходя из этого, Законом устанавливается, что политические партии, которые по результатам выборов народных депутатов приняли участие в распределении депутатских мандатов, делегируют в состав подготовительной депутатской группы народных депутатов по квоте: один представитель от восьми народных депутатов, избранных по избирательным спискам политических партий. Если после распределения квот остаются народные депутаты, количество которых составляет пять и более народных депутатов, в таком случае также предлагается по одному представителю от этой политической партии. Письменное предложение относительно кандидатуры народного депутата – представителя политической партии за подписью руководителя соответствующей политической партии подается Председателю Верховной Рады Украины предыдущего созыва, а в случае его отсутствия – первому заместителю или заместителю Председателя Верховной Рады Украины.

Народные депутаты, избранные в одномандатных округах, делегируются по одному представителю от Автономной Республики Крым, областей, городов Киева и Севастополя. Делегирование представителей осуществляется на собраниях народных депутатов от соответствующих административно-территориальных единиц, которые созываются председателем соответствующего совета не позднее чем через пять дней после обнародования Центральной избирательной комиссией результатов выборов. Протокол собраний, подписанный председателем соответствующего совета, сразу направляется им Председателю Верховной Рады Украины предыдущего созыва, а в случае его отсутствия – первому заместителю или заместителю Председателя Верховной Рады Украины.

Существенно упрощается и процедура увольнения-избрания Председателя ВР: решения по кандидатурам на пост главы ВР и его отзову принимаются открытым голосованием большей частью нардепов от конституционного состава ВР, что составляет, как минимум, 226 голосов (предыдущая норма Регламента гласила, что главу украинской ВР можно отправить в отставку лишь тайным голосованием бюллетенями).

Помимо процедуры отставки и назначения спикера, Закон также уточняет принципы формирования фракций депутатов, внося изменения в ст. 59 Закона Украины «О Регламенте Верховной Рады Украины».

Законом устанавливается, что:

- народный депутат может входить в состав лишь одной депутатской фракции (депутатской группы);
- Председатель Верховной Рады Украины, первый заместитель и заместитель Председателя Верховной Рады Украины не входят в состав депутатской фракции (депутатской группы);

– народный депутат, который не вошел в состав депутатской фракции, который исключен или который вышел из состава депутатской фракции, является внефракционным;

– внефракционные депутаты могут объединяться в депутатскую группу, минимальное количество депутатов которой не может быть меньше, чем численность наименьшей фракции;

– депутатская группа регистрируется в Аппарате Верховной Рады в порядке, установленном ст. 60 Регламента;

– зарегистрированная депутатская группа имеет права депутатской фракции.

Мнения в украинском политикуме относительно принятого Закона о внесении изменений в Регламент ВР, как и следовало ожидать, разделились. Провластные политики говорят о демократичности норм данного документа, представители оппозиции – о желании власти сделать спикера парламента «управляемым» и т. п. Чья точка зрения окажется более близкой к истине – станет ясно уже в ближайшее время.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Т. Горенко, ст. науч. сотр. НЮБ НБУВ, канд. экон. наук

Бесплатное обучение: социальное благо или социальная необходимость?

Конституция Украины

Статья 53. Каждый имеет право на образование. Полное общее среднее образование является обязательным. Государство обеспечивает доступность и бесплатность дошкольного, полного общего среднего, профессионально-технического, высшего образования в государственных и коммунальных учебных заведениях; развитие дошкольного, полного общего среднего, внешкольного, профессионально-технического, высшего и последипломного образования, разных форм обучения, предоставление государственных стипендий и льгот ученикам и студентам.

Хартия основных прав Европейского Союза

Статья 14 . Право на образование

1. Каждый человек имеет право на образование, а также на доступ к профессиональной подготовке и повышению квалификации.

2. Это право включает возможность бесплатного получения обязательного образования.

3. Свобода создавать учебные заведения при условии соблюдения демократических принципов, а также право родителей обеспечивать своим детям обучение и воспитание в соответствии с их религиозными, философскими и педагогическими убеждениями, соблюдаются в соответствии с национальным законодательством, регламентирующим их осуществление.

Обратившись к опыту отдельных стран, мы можем убедиться в том, что социальная задача обучения и воспитания детей школьного возраста находится, преимущественно, в ведении государства.

Например:

Венгрия

Посещение школ в Венгрии обязательно в возрасте от шести до 16 лет. Первые восемь лет дети учатся в общих школах, около половины окончивших продолжают учиться в старших классах (четыре года) средней школы или поступают в индустриальные школы, где в течение трех лет обучаются ремеслу и проходят профессиональную подготовку.

Италия

Образование открыто для всех. Восемилетнее (начальное) образование является бесплатным...

Чешская Республика

Каждый имеет право на образование. Посещение школы обязательно в течение времени, установленного законом. Граждане имеют право на бесплатное образование в основных и средних школах, а с учетом способностей гражданина и возможностей общества – и в высших учебных заведениях. Создание негосударственных школ и обучение в них допускается только на условиях, установленных законом; обучение в негосударственных школах может осуществляться за плату. Закон устанавливает условия, при которых граждане в период учебы имеют право на помощь государства.

Франция

Нация гарантирует равный доступ детям и взрослым к образованию, к приобретению профессии и к культуре. Организация общественного бесплатного и светского образования всех ступеней является долгом государства.

Германия

Народное образование в Германии бесплатное, всеобщее и обязательное для детей в возрасте от шести до 18 лет. Ответственность за систему образования и обучения несут федеральные земли. Они обеспечивают 80 % финансирования, а федеральное правительство доплачивает остальное. Система образования имеет различия в отдельных землях, но обладает и рядом общих черт.

На документарном уровне Украина поддерживает мировую практику.

Практика же свидетельствует о развитии в системе отечественного бесплатного образования традиции благотворительных взносов. Их размер – от десятков и сотен гривен до тысяч долларов – во многом зависит от ряда факторов

и амбиций директора школы. Родители учеников либо спокойно принимают сложившееся положение вещей, либо ропщут, но, чаще всего, платят. Каждый рассчитывает на то, что его ребенок получит достойное образование. Однако гарантирует ли дополнительное (помимо вычета налогов государством) финансирование родителями учеников учебного процесса его результативность?

Анализируя проект «Национальной стратегии развития образования в Украине на 2012–2021 гг.», эксперты Центра образовательного мониторинга указывали на то, что он не содержал ответы минимум на три ключевых вопроса: в каком состоянии находится сейчас украинское образование в контексте инновационного развития страны, удовлетворения спроса рынка труда и на фоне мировых лидеров в образовании.

По оценкам, приведенным во Всемирном отчете по конкурентоспособности государств Всемирного экономического форума, который проходил в Швейцарии, образовательная система Украины занимает 56-е место в мировом рейтинге 139 стран. Было заявлено, что эксперты оценили украинское образование выше образовательной системы в Польше, которая занимает 62-е место, Российской Федерации (78-е место) и Грузии (119-е место).

На самом деле, по данным центра, эти показатели целесообразно рассмотреть в динамике по годам и показателям материалов ежегодных отчетов о глобальной конкурентоспособности (The Global Competitiveness Report), которые являются предметом дискуссий в ходе Женевского всемирного экономического форума. Образованию уделяется значительное внимание в этих аналитических документах: продолжительность получения и качество образования населения влияет на развитие современной экономики, кроме того повышает эффективность каждого отдельного работника. Сегодня неквалифицированный труд становится все менее востребован, а граждане с низким уровнем образования рискуют остаться без средств к существованию. Отсутствие хотя бы базового образования может также стать ограничением для развития бизнеса, карьеры, получения высокой зарплаты.

«Глобализация экономики XXI в. требует тысячи хорошо образованных работников, которые способны быстро адаптироваться к изменению в производственных и информационных процессах. Охват населения высшим и профессиональным образованием также является важным показателем для определения уровня и перспектив развития бизнеса в каждой стране. Не менее важным при оценке эффективности профессионального образования остается функционирование в стране непрерывной системы получения и повышения квалификации непосредственно на рабочем месте», – отмечено в отчете.

Для того чтобы оценить, какие же на самом деле изменения претерпели рейтинговые места украинского образования в The Global Competitiveness Report за два последних года, достаточно проанализировать статистические данные этих отчетов (см. <http://www.weforum.org/gcr>). Согласно результатам исследования, по критерию «Состояние здоровья и начальное образование» в течение двух последних лет Украина опустилась на шесть позиций, по качеству начального образования – на

11 пунктов, по охвату начальным образованием потеряла 14 позиций в рейтинге, по охвату базовым средним образованием – четыре позиции.

При этом, учитывая, что в Украине полное общее среднее образование является обязательным, наша страна занимает высокие места по показателю *«Охват доуниверситетским образованием»*. В 2011–2012 гг. – седьмое место с показателем 79,4 % среди 140 стран, с улучшением своего места в рейтинге на два пункта.

Однако по качеству образовательной системы за последние два года произошло одно из ощутимых показателей падения – сразу на 13 позиций – с 49-го места в 2009–2010 гг. до 62-го места в 2011–2012 гг.

Что же касается качества управления школами, то за два последних года по этому критерию Украина опустилась в рейтинге сразу на 21 позицию.

В этом контексте сложно не согласиться с выводом директора Центра образовательного мониторинга П. Полянского: «Нужно правдиво и рационально оценить все риски, перед которыми теперь поставлена школа, и вернувшись с принципами государственно-общественного управления, совместными усилиями обеспечить нашим детям качественное образование. В первую очередь это нужно обществу и лишь во вторую – для всевозможных рейтингов».

По его мнению, ключевым в модернизации образования является реформирование ее содержания. В этом направлении за последний год были внесены изменения в Стандарты начального, базового и полного общего среднего образования и, через возвращение к 11-летней модели школы, в учебные планы и программы.

Однако по-прежнему нерешенным остается вопрос – платно или бесплатно? Модернизация, внедрение новых технологий, обеспечение Интернетом, новые учебники, школьные автобусы – все это и многое другое требует немалых средств. Государство или родители станут их источником? В последнем случае государство создает двойную финансовую нагрузку на их кошельки (и уплата налогов, и оплата услуг образования).

Конституционный Суд в 2004 г. на обращение 50 депутатов по вопросу о законности введения в школах платных услуг ответил следующее: «Бесплатность образования как конституционная гарантия реализации права на образование означает возможность получения образования в государственных и коммунальных учебных заведениях без внесения платы в любой форме за образовательные услуги определенных законодательством уровня, содержания, объема и в пределах тех видов образования, бесплатность которых предусмотрена ч. 3 ст. 53 Конституции Украины».

Исходя из положений ч. 2, 3 ст. 53 Конституции Украины, согласно которым полное общее среднее образование является обязательным и бесплатным, расходы на обеспечение учебно-воспитательного процесса в государственных и коммунальных общеобразовательных учебных заведениях осуществляется на

нормативной основе за счет средств соответствующих бюджетов в полном объеме».

Вернемся к вопросу целесообразности оплаты за обучение.

Множество лицеев и гимназий, где предоставление образовательных услуг происходит на платной основе, могут похвалиться более комфортными условиями для обучения детей, однако существенного улучшения качества уровня образования не гарантируют.

Еще один «больной» вопрос – здоровье школьников. Сокращено до минимума количество медсестер, ранее числившихся за каждой школой. По официальным данным МОН, по сравнению с 2009 г. уменьшилось количество спортивных школ системы образования и соответственно почти на 20 тыс. уменьшилось количество детей, которые их посещают. Это, а также отсутствие финансирования на приобретение спортивного оборудования для школьных спортивных залов, отсутствие в большинстве школ бассейнов, часто формальное проведение медицинских осмотров школьников, трудности с обеспечением каждой школы медицинским работником, перегруженность учебных программ приводят к тому, что общий уровень здоровья школьников достиг уровня серьезной угрозы. «Новации» вроде отмены оценок по физической культуре не оказывают никакого влияния на общую ситуацию.

По мнению некоторых аналитиков, сегодня на уровне управления образовательными процессами в Украине выделяются следующие тенденции:

- Усиление бюрократической иерархизации, замена образовательного менеджмента ручным управлением.
- Отстранение от обсуждения общественно значимых проблем экспертной среды.
- Создание неблагоприятных условий для деятельности субъектов образовательной политики; отстранение их от решения проблем, связанных с направлением средств бюджета на цели образования.
- Отсутствие эффективного информационного сопровождения процессов, проходящих в системе образования.

В основных направлениях бюджетной политики на 2013 г. школьному образованию не уделено внимание. Речь идет только о вузовской подготовке. Однако уровни компетентности личности начинают формироваться в школе. Умение учиться и выбирать профессию формируются тоже в школе. Учитывая это, решение многих социально-экономических проблем государства зависит не в последнюю очередь от реализации положений Конституции об обеспечении доступности среднего образования (а с учетом общеобразовательных стандартов – и его качества. – Авт.), на что и стоит направить реформаторские усилия.

Чи бути громадському телебаченню в Україні?

В Україні вже не перший рік ми чуємо обнадійливу інформацію з певних джерел про створення громадського телебачення. Неодноразово ця ідея виходила на стадію публічного обговорення. Утім, реальна нагода створити справжнєгромадське телебачення з'явилася тільки сьогодні. Адже на початку української незалежності для цього не вистачало не тільки економічних передумов, а й, головне, – політичної волі. Попередник В. Януковича на Банковій – В. Ющенко – запевняв у тому, що «розбудова громадського мовлення – стратегічний пріоритет» у його діяльності. А перший закон про створення системи громадського мовлення в Україні ухвалили ще 1997 р., але тодішній Президент Л. Кучма наклав на нього вето. 2000 р. ще один подібний закон спіткала така ж доля. Майже рік тому Президент України В. Янукович обіцяв прискорити створення даного мовлення, а через певний час пішли і конкретні дії.

Як відомо, нещодавно уряд схвалив проект закону України «Про Громадське телебачення й радіомовлення України». Відповідний документ було розглянуто на засіданні Кабінету Міністрів 17 жовтня 2012 р., після чого документ було надіслано на розгляд до Верховної Ради України. «Законопроект розроблено з метою реалізації Концепції створення й діяльності Національної громадської телерадіокомпанії України, затвердженої Громадською гуманітарною радою при Президентові України 30 вересня 2010 р. Документом передбачено створити юридичну особу публічного права “Національну громадську телерадіокомпанію України”», – зазначається в повідомленні. Законопроектом пропонується внести зміни до ряду законів України, зокрема до законів «Про систему Громадського телебачення й радіомовлення України», «Про Національну раду України з питань телебачення й радіомовлення», «Про телебачення й радіомовлення» та ін. «Ухвалення законопроекту створить правові підстави діяльності громадського телебачення і радіомовлення України як необхідного елемента демократичного суспільства, а також додаткові умови для задоволення інформаційних потреб громадян, залучення їх до обговорення й вирішення найважливіших суспільно-політичних завдань. Також ухвалення цього закону забезпечить належну реалізацію конституційного права кожного на інформацію», – зазначає прес-служба уряду.

За словами Г. Герман, радниці Президента, громадська рада впливатиме на інформаційну політику і робитиме її більш збалансованою. «Громадське телебачення та радіо має створюватися на базі державних телебачення і радіо», – зазначила вона.

А О. Голуб, заступник голови Комітету Верховної Ради з питань свободи слова та інформації, народний депутат України від фракції КПУ, вважає: «Вже давно настав час для того, щоб ухвалити подібний закон, і загалом сьогодні в суспільстві є нагальна потреба створення громадського телебачення! Воно за

своїм покликанням має слугувати не конкретним постатям президента або прем'єра чи колективному розуму Верховної Ради, а безпосередньо – народу». Головна мета цього телебачення – об'єктивне та неупереджене інформування громадян про події, що відбуваються в Україні й за кордоном, створення високоякісних просвітницьких програм, документальних фільмів тощо. До речі, ніякого ноу-хау в такій концепції нема. Більш того, громадське телебачення лише повторюватиме шлях, давно проторований у Європі: BBC, ZDF, TF-2, TVP чи CBC у Канаді. Просто в Україні донині такого не існувало.

Громадське телебачення потрібно робити широким колом професіоналів та громадськості. І безперечним є той факт, що без підтримки нової влади суспільне мовлення не може бути створено. Без довіри з боку журналістів та професійних менеджерів до цієї влади – так само, як і без участі громадськості та публічності в прийнятті рішень – це вже не громадське телебачення. Ідею можна перетворити в профанацію, якщо нею будуть займатися далекі від телебачення та радіо люди – якими б шляхетними намірами вони не керувалися.

Окрема тема – джерела фінансування громадського телебачення. Їх може бути декілька. По-перше, це кошти з бюджету. Але навряд чи держава готова найближчим часом фінансувати своє телебачення так, щоб воно на рівних конкурувало з комерційними китами, вважають експерти. А робити громадське ТБ з обмеженими коштами не має сенсу – продукт виглядатиме відповідно. Другий шлях – абонплата. Але і тут виникає кілька питань. Пересічний українець може бути морально неготовим до такого поняття, як абонплата. Тому, скоріше за все, на громадському телебаченні попервах має бути комерційна реклама. Ясна річ, це перехідний етап і за рік-два комерційна реклама з нього зникне.

До речі, є ще один плюс у первинній наявності комерційної реклами на громадському. Продаючи її, керівництво нового потужного мас-медіа зможе реально оцінити правильність шляху, яким рухається – якщо буде якісний телепродукт, буде й попит, буде й реклама.

Сам факт створення та успішної діяльності громадського телебачення приведе до двох важливих для нової влади результатів. По-перше, вона, влада, засвідчить громадянам, що насправді віддана ідеям свободи, які декларувала. Разом з ростом рейтингів та довіри до громадського ТБ це не зможе не відбитися на рості довіри і до самої влади. І по-друге, громадське ТБ – безперечний чинник того, щоб і на приватних каналах, кому б вони не належали, було запроваджено цивілізовану редакційну політику. Журналістам на всіх каналах та у виданнях факт нормальної роботи громадського ТБ є найкращим стимулом для їх плідної діяльності та журналістського супротиву(звісно, у разі потреби). Окрім того, телебачення чи не вперше буде виконувати завдання, потрібні, насамперед, народові. Це, наприклад, просвітницькі та дитячі програми, які з комерційних каналів практично зникли як неприбуткові проекти. Більш того – у разі вдалої реалізації громадським телебаченням корисної для суспільства концепції мовлення, воно змусить працювати по-новому і тих самих комерційників.

Утім, ідея створення громадського телебачення до вподоби може бути не всім. Як це не дивно, на заваді може стати нова влада – якщо захоче грати за старими правилами. Адже набагато зручніше тримати руку на державному телефоні, який перетворює державне ж телебачення на домашній кінотеатр. Саме такими методами боролися з колишньою опозицією. Тепер, коли опозиція може стати владою, можна цілком зрозуміти їхнє бажання і собі скористатися трофейною зброєю. Єдине, на що можна сподіватися – те, що у нової влади вистачить мужності не робити цього. І розуму, щоб усвідомити всю хибність цього кроку.

Водночас опоненти нинішньої влади попереджають, що замість створення повноцінного суспільного мовлення Україна може отримати ті ж самі державні телебачення і радіо, лишень під іншою вивіскою. Звісно, можна отримати в повне розпорядження стару структуру УТ, але і результат вона буде давати старий: з тими ж старими рейтингами та рівнем довіри.

Цікавою є також Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи «Виконання Україною своїх обов'язків та зобов'язань», у якій вона закликає органи влади України проводити політику щодо засобів масової інформації таким чином, щоб переконливо продемонструвати свою повагу до свободи слова в країні. Парламентська асамблея Ради Європи закликає органи влади України забезпечити опозицію справедливим доступом до державних загальнонаціональних та регіональних каналів телебачення. Створення справедливої та функціонуючої системи суспільного мовлення в Україні, таким чином, вона вважає вкрай важливим фактором подальшої євроінтеграції нашої держави.

Однак створенню громадського телебачення, натомість, можуть завадити і комерційні канали. Адже поява нового сильного конкурента на ринку відчутно вдарить по їхніх інтересах. Перерозподіл прибуткового пирога, якого нині поділено з точністю до крихти, комерційникам не потрібен. Тому вони напевно будуть щосили опиратися впровадженню ідеї громадського телебачення. Ясна річ – не публічно, а кулуарно. Але принаймні ми будемо знати, на якому світі живемо, і за якими правилами граємо. Президент НТКУ Є. Бенкендорф говорить: «Важливим є питання управління громадським ТБ, яке теж пов'язано з фінансами, і також повинно вкладатися в існуючу правову модель країни. Саме собою, громадське мовлення має бути незалежним від держави, мати якісь гарантії менеджменту, невтручання держави в діяльність каналу. Якщо гроші дає держава, то вона і управлятиме. Бо такого, щоб держава давала гроші і не контролювала їх, не може бути. І саме через фінансування може виникнути питання незалежності каналу. Вирішивши питання грошей, ми знайдемо відповіді й на усю решту питань, що стосуються створення громадського мовлення. В існуючому законопроекті враховано європейську практику, але бракує прив'язки до реалій українського законодавства; бо для того, щоб ГМ працювало, ми в ньому відразу повинні чітко прописати всі механізми, форми та моделі. Ми також повинні зрозуміти, за якими критеріями оцінюється незалежність ГМ. Якщо за управлінською функцією, то потрібно рухатися в одному напрямку, але якщо це –

фінансова незалежність, ми повинні шукати якийсь інший шлях. У принципі, питання переваги конкретного законопроекту не стоїть. Це повинен бути фінальний документ, який усі нарешті візьмуть за основу».

То що ж нового може привнести суспільне мовлення в український телепростір? Якщо все зробити правильно, то може бути вироблено новий якісний формат телебачення, яке всі будуть дивитися, яке подаватиме правдиву збалансовану інформацію, оскільки не буде перебувати під чийось впливом. Громадський канал поставить, так би мовити, планку для порівняння, буде займатися виховною функцією. А загалом, суспільне мовлення дасть можливість людям у нашій країні з більшою впевністю дивитись у наступний день.

«Ухвалення цього законопроекту сприятиме формуванню громадянського суспільства й забезпеченню реалізації права людини на інформацію. На це сподіваються в уряді, який ухвалив відповідний законопроект», – повідомляє прес-служба Кабміну. Адже Європейський Союз вважає, що однією з причин обмеження свободи слова в Україні стала відсутність громадського телерадіомовлення.

Проте на сьогодні сподіватися на створення громадського телерадіомовлення в Україні марно, як вважають деякі експерти, які коментують схвалення урядом відповідного законопроекту. На думку медіа-юриста Т. Котюжинської, «створення громадського телерадіомовлення в Україні може стати реальністю за кількох умов. По-перше, на цей проект державі варто виділити достатні кошти. У принципі, таке телебачення мають фінансувати самі громадяни, зрештою на те воно й громадське. Але платоспроможність людей зараз цього не дозволяє. З іншого боку, не менш важливим є питання впливів – слід уникнути неминучої проблеми “хто платить, той і замовляє музику”. А щоб це зробити, потрібен спеціальний орган, спостережна рада, незалежна від державних чиновників та з повноваженнями визначати редакційну політику. За сучасних умов на це теж сподіватися не доводиться, – зазначає вона. – Адже влада не забажає відмовлятися від своїх медійних рупорів». «Україна вже має в принципі закон про громадське телебачення, який багато-багато років не діє. Ну, можливо, буде ще один. Досить складно владі йти на такий крок. Ми бачимо, як це відбулося у Росії. Громадське телебачення поступово перетворилося на ще один державний канал», – констатує Т. Котюжинська. Натомість інші фахівці вважають цю ідею цілком реальною. Зокрема, член Нацради з питань телерадіомовлення О. Калетнік налаштована оптимістичніше щодо перспектив громадського мовлення в Україні. За її словами, якщо суспільство забажає мати таке мовлення, цьому не завадять ані фінансові труднощі, ані інші проблеми. «Я досить часто спілкуюся з людьми, спілкуюся з громадами. Не всі громади готові сьогодні, розуміючи необхідність спільних важливих кроків, дійсно викласти зі своєї кишені бодай одну копійку, – ділиться спостереженнями О. Калетнік. – Що говорити, якщо УТ використовує лише чверть рекламних спотів. Говорячи зрозуміліше – якби державне телебачення працювало нормально, то збирало би рекламних коштів утричі більше. Вся

реклама здебільшого збирається навколо двох продуктів – це висококласні спортивні трансляції та офіційні новини. Все – далі порожнеча чи так звані “спонсорські” надходження».

Якщо відбудеться повна ліквідація УТ і створення на його базі громадського телебачення, то, ясна річ, у такому разі піде мова про соціальних захист працівників державного підприємства. Адже понад дві тисячі людей можуть опинитися на вулиці, а вони не повинні бути заручниками чергових перетворень. Тому потрібно мати мужність, аби вийти з цієї ситуації якомога логічніше. Люди в ніякому разі не повинні постраждати. Навіть якщо їх і будуть звільняти, то робити це мають відповідно до чинного законодавства, із повним дотриманням всіх соціальних гарантій, що їх встановлено в Українській державі. Будь-яке рішення влади має виконуватися. Однак треба зазначити: опозиція в очах народу завжди була своєю, доступною та близькою. Тому сьогодні вчорашнім опозиціонерам не завадить нагадати: створення громадського телебачення зробить дистанцію між ними та народом ще коротшою.

Гріх не використати такого шансу. Якщо ж цього не зробити, нове покоління журналістів знову може вирости на практиці подвійних стандартів. Та все ж ми плакаємо надію, що громадське телебачення в Україні таки буде! Адже є журналісти, фахівці, є нові люди при владі, є бажання та неймовірний кредит довіри від населення. Це один із символів змін, своєрідний еталон. Це шанс жити краще.

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Старт земельного ринку в Україні – відкладається?

Одне з найбільш резонансних питань української політики – можливість відкритої торгівлі українською землею – укотре актуалізувалося в стінах парламенту. 2 жовтня Верховна Рада прийняла в другому читанні законопроект «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо набуття права власності на землю», за який проголосувало 234 народні депутати. Цим законом парламент вніс зміни до ст. 82 Земельного кодексу України, дозволивши іноземним громадянам та підприємствам з іноземним капіталом купувати в Україні землю несільськогосподарського призначення. Отже, іноземці отримали право купувати землю «в межах населених пунктів у разі придбання об’єктів нерухомого майна та для спорудження об’єктів, пов’язаних із здійсненням господарської діяльності відповідно до законодавства України». Крім того, вони зможуть купувати землю «за межами населених пунктів у разі придбання об’єктів нерухомого майна».

Купувати в Україні несільськогосподарські землі іноземним компаніям можна було й раніше. Тепер депутати полегшили життя також фірмам, у статутному капіталі яких є іноземні інвестиції. Їм теж дозволили придбавати у

власність земельні ділянки для будівництва об'єктів та ведення бізнесу. Автор законодавчої ініціативи депутат від Партії регіонів В. Харлім сподівається, що таким чином українським регіонам вдасться залучити іноземні інвестиції.

Разом з тим документом передбачається, що земельні ділянки сільськогосподарського призначення не можуть набуватися у власність іноземцями в будь-якій формі. Це стосується як приватних осіб, так і іноземних компаній чи підприємств, де є частка іноземного капіталу.

Водночас Верховна Рада відмовилася продовжити до 2014 р. мораторій на продаж сільгоспземель. За відповідний законопроект № 11106 у першому читанні проголосувало лише 111 депутатів при мінімально необхідних 226.

При цьому Верховна Рада відмовилася встановити, що до набрання чинності закону про ринок земель та проведення повної інвентаризації земель, але не раніше 2014 р., забороняється внесення права на земельний пай до статутних капіталів господарських товариств. Також законопроектом пропонувалося визначити, що купівля-продаж або відчуження земель іншими способами запроваджується за умови набрання чинності законом про ринок землі та повної інвентаризації земель.

Крім того, Верховна Рада також відмовилася підтримати в першому читанні аналогічний законопроект № 11106-1, одним з авторів якого є лідер КПУ П. Симоненко. Цим законопроектом також пропонувалося продовжити мораторій до 2014 р. Документ підтримали 102 депутати з 226 необхідних.

Експертне та політичне середовище сприйняло зміни до Земельного кодексу неоднозначно. З одного боку, дозвіл іноземцям купувати в Україні несільськогосподарську землю вважають стимулом для нових інвестицій представники діючої влади і більшість експертів. Водночас частина фахівців висловили побоювання, що оскільки парламент не подовжив мораторій на продаж сільськогосподарських земель, їх активно скуповуватимуть окремі фінансові групи та Державний земельний банк.

Утім, керівник фракції Партії регіонів О. Єфремов запевняє, що продажу землі від січня 2013 р., коли закінчиться діючий мораторій, не буде, доки не з'являться всі необхідні закони щодо ринку земель. Натомість уже зроблені зміни до Земельного кодексу стимулюватимуть українську економіку.

За словами члена парламентського Комітету з аграрних та земельних питань «регіонала» Г. Смітюха, «якщо іноземна компанія чи особа має бажання інвестувати в промисловість, якісь споруди, банки чи готелі – чому ми маємо не дозволяти купувати землю під спорудами? Це залучення інвесторів, створення умов для більш привабливого клімату. Уряд робить усе, щоб ми підіймали реальний сектор економіки».

Ухвалені зміни в Земельний кодекс не несуть жодної загрози національним інтересам України, упевнений Г. Смітюх. За його словами, згідно зі світовою практикою, землі промислового призначення продаються незалежно від того, яке громадянство має їхній покупець. «Ми не суперечимо Конституції, коли кажемо, що іноземці можуть мати під промисловістю купівлю-продаж землі. У Конституції

немає жодної статті, яка забороняє до статуту Державного земельного банку вносити відповідні зміни. Банк повинен стимулювати розвиток аграрного сектору», – зазначив Г. Смітюх. Він наголосив, що будь-який іноземець, який придбає ділянку української землі, працюватиме згідно з нормами українського законодавства.

Директор інформаційної компанії «ПроАгро» М. Верницький, говорячи про те, як вплине на українську економіку відкриття іноземцям доступу для купівлі землі несільськогосподарського призначення, зазначив, що «це рішення абсолютно не стосується земель сільськогосподарського призначення. Це буде деяким чином стимулювати інвестиції в українську економіку, але інвестиції будуть, скажімо, у купівлі заводів, під якими є земля. Потрібно розуміти, що ситуація з інвестуванням зараз несприятлива, вона може покращитися, але не суттєво, тому що є перепони. Інвестиційного вибуху не буде. Усе залишиться, як є».

Крім того, він вважає, що насправді такі землі скуповуватимуть за гроші, виведені в офшори. «Якщо подивитися на іноземні інвестиції, то це переважно Кіпр. Це не варто розглядати як іноземні інвестиції, тому що ці інвестиції – гроші з офшорів. Усе одно будуть скуповувати українські компанії через іноземні. Що стосується сільськогосподарських земель, то всі законопроекти будуть забороняти іноземцям купувати землю сільськогосподарського призначення», – вважає аналітик.

Водночас у парламентській опозиції побутує думка, що останні зміни до земельного законодавства та непродовжений мораторій на продаж аграрних угідь – ланки однієї стратегії групи осіб, які мають на меті заволодіти українською землею. Розпочалося все із закону про створення Земельного банку, який ухвалили з порушеннями, у напівшахрайський спосіб, заявив депутат від НУ – НС В. Матчук.

«Земельний банк – це специфічна установа. Він отримує в статутний фонд державні землі – близько 15 млн га. Ані їхня точна кількість, ані вартість невідома, бо ринку земель аграрного сектору досі не було. Але банку потрібно продавати землю, щоб отримувати гроші й віддавати їх у вигляді кредитів. Тому непродовження мораторію – це не випадковість. Це матиме погані наслідки: адже чітко не виписані умови продажу землі. Мені це нагадує ваучерну приватизацію, коли папірці отримали всі, а промисловістю, яку розбудовували українці, заволоділо п'ять осіб. Є підозра, що те саме буде і з землею», – прогнозує В. Матчук.

Про те, що зміни до земельного законодавства зроблені на користь Земельного банку, говорить і експерт консалтингової агенції «ААА» М. Колесник. Однак вона припускає, що мораторій на продаж земель аграрного сектору буде подовжено.

«Усе робиться під Державний земельний банк. Бо максимальна кількість землі, яку може купити людина, мізерна. Агрохолдинги більш зацікавлені в прозорому ринку оренди землі, аніж у її продажу. І навряд чи зараз перед виборами варто

очікувати тут значних рухів, бо кожна політична сила дивиться передовсім на те, як реагуватиме на земельне питання виборець. Тому я не вважаю, що з 1 січня нового року система продажу земель аграрного сектору запрацює», – підсумовує експерт.

Зі свого боку, віце-спікер М. Томенко впевнений, що якщо нинішня опозиція набере меншість голосів у новому парламенті, то мораторій на продаж землі закінчиться 1 січня 2013 р.

Парламент створює офшорні схеми, які дадуть змогу українським чиновникам і політикам скуповувати землю, заявив опозиційний депутат О. Третяков, коментуючи рішення Верховної Ради дозволити іноземцям купувати земельні ділянки несільськогосподарського призначення.

На думку політика, відмова парламенту продовжити мораторій на купівлю-продаж землі до 1 січня 2014 р. і дозвіл купувати землю іноземним громадянам і юридичним особам – пункти однієї схеми. «Насправді депутати дбають не про реального інвестора, а насамперед про себе, запускаючи схему щодо легалізації виведених з України грошей», – висловив упевненість О. Третяков.

«За продажем землі іноземцям насправді приховане те, що я б назвав “офшорним латифундизмом”», – сказав політик. Тобто українські політики й чиновники, вважає О. Третяков, створили для себе лазівку, щоб купувати землю через офшорні компанії.

«Проведення земельної реформи вимагає ухвалення пакета законів – у першу чергу про ринок землі, – упевнений депутат. – Також необхідна інвентаризація, оскільки в масштабах країни ми самі не знаємо, що продаємо».

На думку політика, цивілізована практика – захист вітчизняного виробника. «При запуску землі у вільний обіг пріоритетом мають бути інтереси українських фермерів і сільськогосподарських підприємств, а не інтереси латифундистів і чиновників», – заявив він.

Із продажем землі фактично «йде захоплення без війни української території», сказав народний депутат Ю. Кармазін, коментуючи ухвалення у Верховній Раді законопроекту, який дає змогу іноземцям купувати землю несільськогосподарського призначення.

«Мого голосу за цей закон не було. І не тому, що я вважаю, що якщо купується житло чи якийсь об’єкт промислової власності, то під ним земля не має продаватися і, таким чином, заохочуватися інвестиції. Мого голосу не було там через те, що закон не достатньо добре виписаний», – пояснив парламентар.

Ю. Кармазін підкреслив, що таким чином іноземці тепер зможуть скуповувати скільки завгодно землі, оскільки держава контролювати цей процес не буде.

«У нас можна купити якісь землі, які будуть написані як несільськогосподарського призначення, але які будуть займати площі в десятки, а то й сотні гектарів. Через це мало бути чітко виписано й чітко встановлено обмеження, що це до 1 га чи до 2 га максимально. Причому не може бути змінено профіль, який надано, і держава має контролювати це. Інакше це відкриває шлях до неймовірного скуповування землі, до якого зараз ідуть, – наголосив він. – На

першому місці – росіяни, на другому – ізраїльтяни і на третьому – представники інших країн».

Ю. Кармазін також вважає, що Верховна Рада дозволила іноземцям купувати землі несільськогосподарського призначення на території України, щоб швидше було приватизовано понад тисячу державних підприємств. «Ця приватизація не буде повною, якщо об'єкт буде продаватися без землі, на якій він стоїть», – пояснив політик. Ю. Кармазін переконаний, що рішення про масову приватизацію державних підприємств приймуть уже найближчим часом, а отримані за рахунок цього гроші підуть на «проїдання», щоб закрити дірки в бюджеті.

У результаті прийнятого Верховною Радою закону, який дасть змогу продавати землю несільськогосподарського призначення іноземним громадянам, Україна втратить свою державність, заявила член парламентського Комітету з аграрної політики та земельних відносин, комуністка М. Перестенко. «Наслідки абсолютно очевидні, і ми про це говоримо при кожній можливості. Ми застерігаємо, що продаж української землі – це взагалі останнє, що можна було припустити навіть у найстрашнішому сні. Це втрата не тільки державності України, але й продовольчої безпеки, втрата територій. Та земля, яку придбають іноземні громадяни, перестане бути власністю України. Тут цілий ланцюжок непередбачуваних і повністю позитивних для України наслідків», – вважає політик.

«Ці поправки тільки посилять корупцію і позбавлять Україну її головного багатства. Почнеться з несільськогосподарських земель, а потім українці ризикують опинитися орендарями власних дворів, будинків та подвір'їв. Ідеться про десятки корупційних мільярдів доларів. Може зав'язатися вузол, який потім нашим дітям доведеться рубати по живому», – вважає депутат від фракції комуністів С. Кілінкаров.

Деякі експерти вважають, що зміна позиції Києва щодо землі покликана зміцнювати дружбу з Пекіном. «Україна отримала від китайців 3 млрд дол. інвестицій, і потік буде збільшуватися. В Україні в агротехнічних ВНЗ навчаються тисячі китайців. Висновки напрашуються самі собою», – пише «Российская газета».

Хоча парламент відмовився продовжити мораторій на продаж землі, вільного земельного ринку в Україні у 2013 р. не буде, переконують українські чиновники та експерти. В Україні немає законодавчих підстав для запровадження ринку сільськогосподарської землі з 1 січня 2013 р., заявив, зокрема, міністр аграрної політики і продовольства М. Присяжнюк.

Міністр уточнив, що згідно із Земельним кодексом землі сільськогосподарського призначення можуть бути введені в обіг лише після прийняття двох законів – про Земельний кадастр (який уже затверджено парламентом 7 липня 2011 р.) і про ринок землі, прийнятий Верховною Радою в першому читанні 9 грудня 2011 р. і підготовлений до другого читання.

Закон про ринок землі передбачає запровадження купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення з 2013 р. Законопроектом передбачені такі основні положення, як обмеження суб'єктного складу осіб, які можуть набувати право власності на землі сільськогосподарського призначення тільки громадянами України, державою та територіальними громадами. Іноземці, особи без громадянства, юридичні особи не можуть набувати у власність землі сільськогосподарського призначення за цивільно-правовими договорами, крім того, відповідні особи, які після вступу цього закону в силу набуватимуть право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення, зобов'язані відчужувати їх протягом одного року з набуття чинності. Земельні ділянки, які не були відчужені вчасно, будуть відчужуватися примусово, за рішенням суду.

На 11-й сесії шостого скликання у зв'язку з передвиборною кампанією парламент не буде розглядати законопроект про ринок землі. На попередній сесії ВР також відмовилася його розглядати, незважаючи на те, що парламентський Комітет з питань аграрної політики та земельних відносин рекомендував парламенту ухвалити в другому читанні та в цілому законопроект про ринок земель.

При цьому М. Присяжнюк вважає, що законопроект про ринок земель, підготовлений до другого читання, не може бути прийнятий в існуючій на сьогодні редакції. Міністр запевнив, що ринок сільськогосподарської землі почне працювати тільки тоді, коли будуть створені гарантії захисту прав аграріїв на землю.

Президент Української аграрної конфедерації Л. Козаченко, проаналізувавши законопроект «Про ринок землі», дійшов висновку, що його ухвалення в існуючому варіанті та з урахуванням не продовження мораторію спричинить серйозні катаклізми у веденні сільського виробництва та створить підґрунтя для корупції.

На думку Л. Козаченка, авторам цього земельного законопроекту треба вирішити два проблемних питання. «Перше – збільшити мінімальну площу придбання землі в одні руки зі 100 га до 1,5–2 тис. Якщо залишиться 100 га, то жоден агрохолдинг в Україні не зможе працювати. А саме в них зосереджено виробництво значної кількості сільськогосподарських культур, які є вкрай важливими для ринку. Наприклад, цукровий буряк. Публічні компанії в такому разі просто зупиняться. Я не ратую за те, щоб держава працювала на агрохолдинги, просто перш ніж виконувати якісь дії на ринку, треба думати, як це позначиться на загальному економічному добробуті країни. А хто виграє від того, якщо, наприклад, буде знищено цукрову галузь? Ніхто, крім конкурентів України. Друге питання – обмеження права оренди до 10 % на рівні району. За нашими підрахунками, цей показник треба збільшувати, в окремих регіонах навіть до 30 %, як-от на Поліссі», – вважає фахівець.

Внесення суттєвих поправок у законопроект про ринок землі перед другим читанням очікує і старший аналітик Dragon Capital Т. Левченко. Він констатує, що, згідно з ухваленим 2011 р. у першому читанні законопроектом, юридичні особи не можуть володіти правом власності на землю сільськогосподарського призначення в

Україні, законопроект також обмежує площу сільськогосподарських земель, яку може придбати один покупець, до 100 га, а площа оренди однією фізичною або юридичною особою – до 6 тис. га в одному районі і не більше за 5 % земель сільськогосподарського призначення в одній області.

«Ми впираємося в закон про ринок землі, який прописує функціонування земельного ринку. І поки його не ухвалить, земля продаватися не буде. Думаю, що протягом найближчих років 10, а може й узагалі, іноземці не зможуть купувати сільськогосподарські землі. Це право зможуть мати тільки українські громадяни й держава. А якщо іноземцям дадуть право купувати несільськогосподарські землі, то тут нічого страшного немає – це інвестиції», – вважає голова Державного агентства земельних ресурсів України С. Тимченко.

Водночас він виступає категорично проти продажу сільськогосподарської землі. «Я категоричний противник продажу сільськогосподарської землі іноземцям. Ні українська економіка, ні бізнес не в змозі конкурувати зі світовим ринком і транснаціональними компаніями. Тому ми не повинні йти на такий крок, якщо хочемо зберегти наше головне багатство – землю», – наголосив він.

Рішення Верховної Ради щодо скасування мораторію на продаж земель не є остаточним, закон про його продовження може бути прийнятий уже до кінця поточного року, практично одногосно заявили експерти. Так, директор інформаційної компанії «ПроАгро» М. Верницький висловив упевненість, що мораторій на продаж землі Верховна Рада продовжить після виборів. «Рішення депутатів не означає, що вони відмовилися продовжити мораторій на продаж землі. Вони просто відмовилися підтримати саме цей законопроект. Мораторій буде обов'язково продовжено. Це рішення ВР завжди ухвалює в останні дні року. Був навіть випадок 2004 чи 2005 р., коли мораторій два тижні не працював. Однак це не означає, що ринок землі буде відкрито, тому що він регулюється не тільки мораторієм, а й іншими законами, багато з яких ще не ухвалені», – пояснив експерт.

Останні події, що стосуються продажу землі, дають підстави вважати, що існує висока ймовірність ухвалення закону про земельний ринок наступного року, заявив аналітик ІК «Трійка Діалог Україна» К. Фастовець. «Останні зміни в Земельному кодексі не варто вважати чимось кардинально новим. Землі несільськогосподарського призначення було дозволено купувати іноземцям і раніше. А ті зміни, які були внесені, просто розширили й уточнили положення документа. Це більше технічний документ, який, можливо, ухвалили для того, щоб узгодити з майбутніми змінами в земельному законодавстві», – зазначає експерт.

Водночас К. Фастовець вважає, що прогнозувати продовження мораторію на продаж землі досить складно. «Складно говорити про мораторій. До виборів його точно не буде продовжено, а після – шанси є», – зазначив він.

Крім того, на думку експерта, існує висока ймовірність ухвалення закону про ринок землі в недалекому майбутньому. «Останнім часом було досить багато змін

у земельному законодавстві. По-перше, це закон про земельний кадастр, по-друге, відмова продовжити мораторій, і по-третє, закон про ринок землі, який фактично було переписано з проекту, проголосованого в першому читанні, і він уже готовий до голосування в другому читанні. Це говорить про те, що є бажання і шанс ухвалити закон про ринок землі найближчого року. Але тут багато чого залежить від виборів, оскільки закон непростий і політично спірний», – вважає К. Фастовець.

Керівник ІРЦ «Реформування земельних відносин в Україні» М. Федорченко переконаний, що навіть якщо до 1 січня 2013 р. ухвалять Закон «Про ринок земель» і заборона продажу сільгоспземель автоматично відпаде, то на вільний земельний ринок годі сподіватися. «Поки що забагато адміністративних обмежень у цьому секторі. Як на мене, уся нинішня підготовча робота (ухвалення такого варіанта проекту земельного закону та створення в запропонованому вигляді земельного банку тощо) створить ситуацію, коли потенційний інвестор утримуватиметься від істотних інвестицій в український АПК. Яскравих змін не варто очікувати. Оренда залишиться панівною формою землекористування в сільському господарстві. А якщо запрацює земельний банк, то на ринку з'явиться мегапотужний гравець із необмеженим доступом до бюджетних фінансових ресурсів, який фактично не матиме обмежень на цьому ринку. Наразі не зрозуміло, скільки землі він акумулює, як він нею розпоряджатиметься. У таких умовах, гадаю, цивілізовані гравці працюватимуть не дуже активно. Тобто ті компанії, які могли б принести на український ринок культуру цивілізованого ведення бізнесу та інвестувати значні суми, просто не підуть працювати на такий земельний ринок. Тож головне завдання – відмовитися від надмірних обмежень і дати справді свободу дії гравцям агроринку», – вважає експерт.

Підтверджуючи прогнози, 16 жовтня Верховна Рада прийняла в першому читанні законопроект про внесення змін до Земельного кодексу України, які передбачають продовження мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення строком на шість місяців, до набрання чинності законом про обіг цієї землі. Документ внесено народним депутатом від фракції Партії регіонів, представником Президента в парламенті Ю. Мірошніченком.

«Він передбачає продовження мораторію на продаж землі до набрання чинності закону про обіг цієї землі. Це короткий закон, він може сьогодні бути проголосований у цілому. Тоді народ побачить, що Верховна Рада має політичну волю продовжити мораторій», – сказав, представляючи законопроект з парламентської трибуни, його автор.

За схвалення законопроекту проголосувало 240 народних депутатів із 329 зареєстрованих у сесійній залі. Не голосували в повному складі фракції «БЮТ – Батьківщина» та КПУ.

Як зазначено у висновку Головного науково-експертного управління Верховної Ради України, у проекті пропонується уточнити положення розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу в частині, що стосується мораторію

на відчуження земель сільськогосподарського призначення. Зокрема, завершення зазначеного мораторію пов'язується не з конкретною датою, а з прийняттям закону про обіг земель сільськогосподарського призначення замість закону про ринок земель, про який ідеться в редакції розділу Х «Перехідних положень» Земельного кодексу України.

Згідно із законопроектом, до набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення забороняється внесення права на земельну частку (пай) до статутних капіталів господарських товариств.

Під час обговорення законопроекту народний депутат І. Заєць (фракція НУ – НС) зазначив, що фракцією Партії регіонів запропонована «шахрайська схема» в питанні мораторію на продаж землі. За його словами, у цьому законопроекті не передбачено ні часу продовження мораторію, ні термінів ухвалення відповідного законопроекту.

І. Заєць наголосив, що достатньо ухвалити закон про обіг земель сільгосппризначення, і «ринок земель, як гірська річка у повинь попливе».

У свою чергу заступник Голови Верховної Ради М. Томенко зазначив, що провладні депутати в парламенті вважають, що у ВР «сидять діти, які не розуміють, що таке законодавча робота теперішнього парламенту». Він наголосив, що якщо до 1 січня 2013 р. «ви даєте вказівку КМУ підготувати замість закону про ринок землі закон про обіг землі, то тоді й проголосуєте за місяць, як у ситуації із земельним банком закон, і тоді мораторій на землю завершиться чи то 1, чи 10 лютого 2013 р.».

Фракції НУ – НС та «БЮТ – Батьківщина» виступили категорично проти ухвалення в першому читанні і в цілому законопроекту «Про внесення змін до Земельного кодексу України».

За словами голови фракції Партії регіонів О. Єфремова, шестимісячний термін, який накладається на продаж землі, може бути продовжено, поки не буде прийнято рішення про введення ринку землі, що може статися і через рік, і через три. О. Єфремов зазначив, що більшою мірою це залежатиме від громадської думки і готовності держави, але робота в цьому напрямі триває.

«Що ж стосується переходу до ринку землі, це настільки важливе рішення, що було б правильно порадитися з народом. Я не виключаю, що керівництво країни прийме рішення про референдум... Найближчим часом закони про ринок землі розглядатися не будуть», – запевнив О. Єфремов.

Дію мораторію на продаж сільськогосподарських земель в Україні потрібно продовжити, як мінімум, на один рік, вважає віце-прем'єр-міністр, заступник голови Партії регіонів С. Тігіпко. Він зазначив, що спочатку треба випробувати в пілотному режимі, як буде працювати нове земельне законодавство, а далі впроваджувати його по всій країні.

«Права на помилку немає. Земельна реформа – дуже важлива і для людей, і для країни, тому поспішати не варто. Люди можуть як заробити, якщо буде створений

прозорий ринок, так і програти, якщо правила будуть недосконалими», – сказав С. Тігішко.

Тим часом тижневик «Дзеркало тижня» стверджує, що з 2013 р. в Україні гарантовано почнеться розпродаж землі навіть без прийняття необхідного для цього Закону «Про ринок земель». Видання нагадує, що 2 жовтня одночасно із Законом України «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо набуття права власності на землю», відповідно до якого іноземні підприємства й підприємства з іноземними інвестиціями можуть купувати землі несільськогосподарського призначення, було прийнято в цілому ще один законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури відведення земельних ділянок і зміни їх цільового призначення».

«Відповідно до нього органи виконавчої влади, місцевого самоврядування будуть відсторонені від видачі дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки. Будуть ліквідовані й комісії з розгляду питань, пов'язаних з погодженням документації із землеустрою, скорочено кількість дозвільних органів. Значить, змінити цільове призначення земельних ділянок, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, можна з їхньої ініціативи без прийняття рішень. Спрощення процедури відведення земельних ділянок у власність або користування (у тому числі на умовах оренди) і зміни цільового призначення земельних ділянок, що перебувають у власності громадян або юридичних осіб, підпорядковано єдиній меті – розчистити шлях до тотальної консолідації “золотовалютного” ресурсу, яким є родюча земля, у декількох або одних руках», – зазначає видання.

Що ж стосується Державного земельного банку, то ще 6 вересня Верховна Рада його повторно створила, а 18 вересня дала змогу Кабміну формувати статутний фонд Земельного банку за рахунок земельних ділянок.

Юристи у свою чергу наголошують, що нововведення до Земельного кодексу щодо права продажу несільськогосподарських земель іноземцям насправді лише «косметично» врегулює купівлю-продаж промислової землі в Україні. «Законопроект майже нічого не змінює. Нині депутати піаряться на земельній темі, аби відрепортувати своїм виборцям, але різких рухів робити не хочуть», – прокоментував ситуацію старший юрист компанії Arzinger, голова Комітету з нерухомості та будівництва Асоціації правників України С. Герасименко.

Він зауважує, що з усіх змін лише одна варта уваги. Це те, що купувати землю несільськогосподарського призначення зможуть не лише іноземні компанії, а й міжнародні урядові й неурядові організації. Крім того, депутати намагалися спростити цю процедуру, щоб позбавити іноземців мороки щодо отримання у Верховній Раді й Кабміні спецдозволів на купівлю такої землі. Однак з цього нічого не вийшло. Іноземці й надалі будуть змушені отримувати спецдозволи на придбання земельної ділянки.

Експерт Земельної спілки України М. Кобець не радить недооцінювати ухвалені зміни. У зв'язку з цим він нагадує про ще один, на його думку, цікавий закон, який нещодавно ухвалила Верховна Рада. Ідеться про розмежування земель державної та комунальної власності. Тепер усі землі, розташовані поза межами села, є державними. Землі з державного резерву, як зазначає М. Кобець, легко перевести в статус «несільськогосподарського» призначення, а отже, з'являються додаткові об'єкти для продажу.

«Ці закони – це частинки одного ланцюжка», – упевнений М. Кобець. Після закону про розмежування сільськогосподарська земля селян може спочатку опинитися в державній власності, а потім – у руках іноземців. Для цього не знадобиться навіть скасовувати мораторій на продаж сільськогосподарських земель, достатньо перед продажем змінити цільове призначення ділянки, пояснює експерт Земельної спілки України.

В Асоціації «Клуб аграрного бізнесу» кажуть, що така схема придбання сільськогосподарських земель буде надто обтяжливою і складною для іноземців. «Несільськогосподарська земля для будівництва коштує зараз дорожче за сільськогосподарську. Тож економічно не вигідно землі для промисловості перепрофільовувати для сільського господарства», – говорить генеральний директор асоціації В. Лапа.

Разом з тим експерти зазначають, що в законі про продаж землі іноземцям не передбачено механізму контролю за використанням проданих земель, тож це може ще більше посилити корупцію в цій сфері.

Попри критику окремих аспектів прийнятих парламентом поправок до Земельного кодексу, позиція влади в питанні допуску іноземців до купівлі несільськогосподарської землі в Україні визначена. Президент В. Янукович, коментуючи на прохання журналістів закон, прийнятий парламентом, заявив, що «в іноземців повинна бути можливість купувати землю під підприємствами, які вони будують в Україні, – це світова практика».

«Є стурбованість, що українську землю скуплять іноземці, у яких є величезні кошти. Закон це забороняє безпосередньо. Закон дає змогу іноземним компаніям й інвесторам викуповувати тільки ту землю, на якій вони будують свої підприємства. Це загальносвітова норма, яка є у світі і повинна бути в Україні», – сказав В. Янукович.

Президент також зазначив, що земельна реформа насамперед направлена на інтереси сільгосптоваровиробника. «І доти, доки ми не завершимо громадське обговорення, ми ніяких кроків, які б не підтримувалися саме селянами, робити не будемо», – зазначив глава держави.

Україна – не перша і не єдина країна у світі, яка проводить земельну реформу і вирішує питання допуску до володіння землею іноземців. Обмеження на володіння сільгоспугіддями для іноземців тією чи іншою мірою є в більшості країн світу. Так, у Європейському Союзі право на купівлю землі поширюється

тільки на громадян країн ЄС, стосовно всіх інших встановлюються жорсткі перепони.

При цьому в країнах Східної Європи, які пережили трансформацію із соціалізму в капіталізм, тимчасово (у середньому на сім років) встановлено заборону на купівлю землі іноземцями, навіть громадянами Євросоюзу. Це пояснюється тим, що ціна ріллі в цих країнах значно нижча, ніж у «старих» членів ЄС.

Так, в Угорщині, де мораторій на придбання землі аграрного призначення існує з 2004 р., а торік продовжено ще на три роки, середня ціна 1 га коливається від 2,4 до 3,1 тис. євро. Однак до закінчення мораторію, за прогнозами експертів, вартість зросте до 5 тис. євро і зрівняється із середньоєвропейською ціною. У такому разі купівля землі для спекуляцій втратить економічний сенс.

У Литві й Румунії теж аналогічна ситуація: заборону на продаж землі іноземцям продовжено до травня 2014 р. Чинне законодавство цих країн допускає придбання землі тільки фізичними та юридичними особами, що проживають на їхній території.

У Болгарії діє закон про власність і використання земель сільськогосподарського призначення. Він передбачає заборону на придбання іноземцями й іноземними юридичними особами права власності на землю сільськогосподарського призначення, а так само лісові угіддя, за винятком спадкоємців за законом (не за заповітом). У такому разі іноземні фізичні особи можуть отримати землю в спадок від родичів, однак у трирічний термін після відкриття спадщини зобов'язані передати її (продати або здати в оренду) місцевим особам.

У Китаї купівлю землі іноземцями так само заборонено. Офіційно земля перебуває в державній і колективній власності селян. Однак обробляти її закордонним компаніям можна: на правах довгострокової оренди і за умови, що китайська сторона буде партнером іноземного інвестора.

У багатьох країнах землю формально можна купити іноземним громадянам, та, по-перше, не всім, а, по-друге, з таким списком додаткових умов, який, по суті, рівноцінний забороні.

Наприклад, у США, незважаючи на декларовану відкритість їхньої економіки, іноземці володіють у край незначною частиною сільгоспугідь країни – менше 1 %. Причому головним чином це не найкращі пасовища, а їхні власники – виключно канадці та європейці. Причина в тому, що, згідно з актом про іноземні капіталовкладення в сільське господарство від 1978 р., іноземцям дозволено купувати сільгоспугіддя в США, але в кожному окремому випадку вони повинні повідомляти про це Міністерство сільського господарства США. Те саме стосується й лісових угідь.

Однак остаточне рішення про допуск іноземців до американської землі приймають штати. У 28 штатах існують закони щодо обмеження прав іноземців на купівлю земель сільськогосподарського призначення. За своєю жорсткістю ці обмеження значно різняться. Наприклад, у Канзасі іноземцям узагалі

заборонено купувати сільськогосподарські землі. У штаті Айдахо заборона стосується земель, що належать штату. У деяких штатах, таких як Джорджія, Кентуккі, Мериленд, заборона поширюється вибірково на ті держави, які не розглядаються як дружні. В Індіані та ряді інших штатів обмежується площа землі, яка може бути продана іноземцям (не більше 2 га).

Цікавим може видатися досвід Австрії. Там у кожній з дев'яти федеральних земель існують свої правила для купівлі сільгоспземлі іноземцями. Однак загальне правило для всіх: кожна угода перебуває під невсипущим контролем влади. Покупець повинен на ділі довести, що куплена земля «працює» за призначенням. Якщо це ферма, то вона й залишиться фермою, і в ній має утримуватися мінімум п'ять корів. Якщо луки – то нічого, крім трави, там бути не повинно. Щорічні перевірки виконання зобов'язань унеможливають купівлю землі в Австрії іноземцями для спекуляцій.

В Ірландії, де сильні місцеві традиції боротьби за землю з англійськими лендлордами, лише звернутися в земельну комісію з проханням про дозвіл купівлі землі для ведення сільського господарства можна після семи або більше років постійного проживання в країні. Але це ще не гарантує позитивного рішення комісії.

Ці приклади демонструють те, що, якщо в законодавстві є чіткі обмеження, а самі закони виписані так, що обійти їх неможливо, побоювання щодо масового скуповування земель іноземцями безпідставні. Вивчення Україною світового законодавчого досвіду земельної реформи і врахування під час розробки власної законодавчої бази історичних і культурних традицій, а також юридичної практики, що склалися віками, дасть змогу сподіватися на проведення ефективної земельної реформи.

А. Блажкевич, наук. співроб., канд. іст. наук

Зміни до Закону України про декларування майна, доходів і витрат: коментарі вітчизняних експертів

З 24 жовтня 2012 р. в Україні набрав чинності Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо декларування майна, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру» прийнятий Верховною Радою 2 жовтня 2012 р.

Зазначені зміни вносяться у зв'язку з прийняттям 17 травня 2012 р. Закону України про зміни до деяких законодавчих актів стосовно боротьби з корупцією.

Президент України В. Янукович визначив боротьбу з корупцією одним із стратегічних завдань влади. У Президентській Програмі економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» зазначено, що високий рівень корупції робить країну менш привабливою для

міжнародного капіталу, а це гальмує економічне зростання і заважає виконанню завдань щодо підвищення добробуту українських громадян.

Від початку перебування на посту Президента України В. Януковичем було проголошено рішучу боротьбу з корупцією. Одним із перших указів Президента В. Януковича було створено Національний антикорупційний комітет, який Президент України очолив особисто; прийнято нові антикорупційні закони («Про засади запобігання і протидії корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення»), які були розроблені та внесені Президентом України як першочергові та набрали чинності з 1 липня 2011 р.; схвалено Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 рр.; розроблено та прийнято майже всі підзаконні акти з метою якісного впровадження та реалізації нового антикорупційного законодавства.

Завдяки новому антикорупційному закону відтепер передбачено не тільки щорічне декларування майна та доходів службових осіб, а й декларування їхніх видатків, наголошує голова Національного агентства України з питань державної служби В. Толкованов. Тобто, держслужбовці зобов'язані вказати відомості про витрати, наприклад, під час придбання нерухомості, транспортних засобів тощо. Декларацію за попередній рік публічні службовці подають до 1 квітня за місцем роботи.

Крім того, Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» зобов'язує політиків та керівників публікувати свої декларації. Це стосується досить широкого кола осіб – Президента, народних депутатів, усіх міністрів, керівників інших центральних органів виконавчої влади та їхніх заступників, членів колегіальних органів державної влади, голів місцевих рад, мерів і їх заступників.

Варто також зазначити, що в Національній антикорупційній стратегії на 2011–2015 рр. серед основних причин виникнення і поширення корупції в Україні першою причиною зазначено недостатній рівень доброчесності окремих осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Звіти про доходи та майно чиновників – це дієва зброя влади у боротьбі з корупцією, з тінізацією економіки, зазначив у коментарі УНІАН член ради НБУ, член клубу експертів Ліги фінансового розвитку, старший радник «Альфа Банку» Р. Шпек.

Він відзначає необхідність декларування не тільки доходів, а й витрат держслужбовців, оскільки на сьогодні можна спостерігати невідповідність між тими сумами, які декларує чиновник, і тим майном, яким він володіє. Як ілюстрацію невідповідностей доходів і витрат експерт наводить декларації кандидатів у народні депутати, які розміщуються, зокрема, на сайті Центральної виборчої комісії. Досить часто там розміщені декларації, де одночасно зазначений дохід за рік у 10–20 тис. грн і наявність машин вартістю десятки тисяч доларів.

«Безумовно, це всього лише віддзеркалення загальної податкової профанації, яка відбувається в країні», – наголошує Р. Шпек.

«Немає чого соромитися, коли при придбанні таких речей, як дорогі машини і нерухомість, потрібно підтвердити джерело доходів. Це логічно і з точки зору боротьби з криміналом, корупцією. Водночас дана інформація дуже сенситивна, і необхідно передбачити жорстке покарання за розголошення її третім особам», – впевнений Р. Шпек.

Проте збільшення кількості чиновників, які зобов'язані публічно декларувати свої доходи, не вплине на рівень корупції в Україні. Про це в коментарі УНН повідомив провідний експерт Центру Разумкова П. Розенко.

«За інформацією щодо доходів чиновників не можна визначити картину їх справжнього життя. Сьогодні є законодавчі можливості приховувати свої доходи. Набагато цікавіше було б знати, наскільки витрати чиновника відповідають рівню його задекларованих доходів. Але Україна ще не доросла до такого рівня відкритості влади, щоб вимагати від чиновників декларувати не тільки свої доходи, але й свої витрати. Тому без декларування чиновниками своїх витрат декларування доходів чиновників фактично виглядає як формальність», – сказав він.

Експерт нагадав, що і раніше державні службовці різних рівнів були зобов'язані декларувати свої доходи, а чиновники вищого рівня повинні були ще й декларації про свої доходи оприлюднити публічно.

«Такий механізм уже існує в Україні близько 10 років. Але чи можемо ми сказати, що за цей період в Україні рівень корупції знизився? Очевидно, що ні. І якщо говорити, що таким декларуванням Україна бореться з корупцією, то очевидно, що ні», – зазначив П. Розенко.

За його словами, збільшення кількості чиновників, зобов'язаних публічно декларувати свої доходи, є лише імітацією боротьби з корупцією та впровадження європейських стандартів.

«Боротьба з корупцією не залежить від декларування доходів чиновників. Вона залежить від того, наскільки в чиновника є можливість впливати на певні державні рішення і наскільки відкрито, вільно і прозоро розподіляються бюджетні кошти, які проходять повз чиновника», – додав експерт.

Наприкінці вересня 2012 р. Конституційний Суд України виніс рішення за «подружніми обов'язками» українських підприємців, зазначають «Коментарі». Питання стояло так: якщо один із членів сім'ї організував приватне підприємство, чи належить його статутний капітал і майно рівною мірою чоловікові та дружині. Саме з таким запитанням до КС звернулося підприємство «ІКІО», якому до цього різні суди давали різні відповіді на таку болючу тему. Тепер же з Києва суддям «підказали», на що в законах України звертати увагу.

«В аспекті конституційного звернення положення ч. 1 ст. 61 Сімейного кодексу України треба розуміти так, що статутний капітал і майно приватного підприємства є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя», – такий вердикт Конституційного Суду.

Це рішення дуже цікаве не тільки для багатьох подружніх пар. Справа в тому, що ще п'ять років тому Пленум Верховного Суду України вирішив, що майно приватного підприємства чи фізичної особи-підприємця не є «спільною сумісною власністю подружжя». Звідси і плутанина в судових рішеннях різних інстанцій.

Однак наслідки вердикту Конституційного Суду відчують не тільки подружжя в процесі розлучення. Найперше можна припустити, що ускладниться життя й українських чиновників, яким доведеться «виключити» дружин зі списку власників предметів розкоші. КС не зобов'язує чиновників бути співвласниками підприємств дружини. Однак вони тепер теж є власниками автомобілів, гаражів або нерухомості цих фірм.

«Чиновники та їхні родичі повинні декларувати свої доходи і матеріальний стан. Слід зазначити, що в рішенні Конституційного Суду йдеться про статутний капітал або майно приватного підприємства. Мова не йде про інші корпоративні права, зокрема в ТОВ або ж в акціях. Але от переписувати майно (підприємств) на дружину стане не вигідно. Будуть переписувати на інших родичів», – спрогнозував «Коментарям» ситуацію М. Можаяєв, адвокат, керуючий партнер ЮФ «Можаяєв і Партнери».

Щоправда, повірити в те, що розкіш наших чиновників спливе в їхніх деклараціях – досить важко. І доля однойменного податку на багатство, який уже більше року «погрожує» ввести уряд, але так і не може зробити й кроку в цьому напрямі, показовий. Можливо, платникам податків стане легше від висновків юристів, що згадане рішення Конституційного Суду може допомогти кредиторам у їхній війні з українськими банками.

«Фактично, у підприємств з'явилася підстава для визнання недійсними договорів поруки, іпотеки (якщо майно належало їм), аж до визнання недійсними кредитних договорів. Тобто якщо раніше судова практика спиралася на постанову Верховного Суду від 2007 р., то сьогодні Конституційний Суд заявив, що такий капітал є об'єктом права спільної власності. Виходить, що той самий поручитель або одержувач іпотечного кредиту має всі підстави визнавати договори недійсними. А з урахуванням тієї поведінки банків, яку ми спостерігаємо зараз, думаю, що договори будуть розриватися масово», – розповів «Коментарям» Р. Кравець, старший партнер фірми «Кравець, Новак і партнери».

Щоправда, самі банкіри поки що не схильні драматизувати для себе кредитні суперечки після рішення КС. Хоча і визнають, що спілкуватися з клієнтами стане складніше. Особливо в частині стягнення майна поручителя, на частину якого тепер буде пред'являти свої права і хтось із подружжя. А тут результат справи залежатиме від «проникливості» українських суддів, які останнім часом дивним чином почали «симпатизувати» саме позичальникам.

З 2013 р. декларувати дохід, імовірно, треба буде обов'язково. Сьогодні 42 % українців підтримують ініціативу податкової служби щодо обов'язкового декларування доходів. Однак 28 % опитаних узагалі не знають, що їм необхідно буде це робити. Сама ж податкова уже взялася за розробку нової спрощеної форми

заповнення декларації. Кажуть, це нормальний досвід європейських держав і українцям теж пора, зазначають кореспонденти **UBR** І. Ковч та А. Карімов у програмі «Особистий капітал».

«У них є нерухомість, автомобілі усе що є майно і від цього вже можна буде робити оподаткування. Це фізичних осіб стосується», – наголошує А. Яковінець, керівник слідчого управління Державної податкової служби України.

За несплату податку на суму понад 500 тис. грн підприємців, згідно з новим кримінально-процесуальним кодексом, чекає кримінальна відповідальність. Як же каратимуть фізичних осіб за приховування доходів чи майна, податківці ще не визначилися. Однак бізнесмени вважають, громадяни поки що не готові чесно говорити про власні доходи.

«Треба декларувати свої доходи, треба дбати про майбутнє держави, треба, щоби була рівновага в державі і були виправдані державні трати на потреби суспільства. Але щоби була соціальна справедливість», – акцентує увагу на декларуванні доходів С. Прохоров, віце-президент спілки підприємців.

Нова система декларування може запрацювати 2013 р. Це значно збільшить надходження до держбюджету. Однак, на повну вона запрацює лише тоді, коли в країні буде чітка схема перерозподілу податків, вважають в асоціації підприємців.

Кабінет Міністрів України з 1 вересня 2012 р. зобов'язав також обов'язково декларувати зміни цін на ліки.

Як повідомляє «Інтерфакс-Україна» з посиланням на відповідну постанову уряду, необхідно декларувати зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби і виробу медичного призначення, що закупаються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Так, декларуванню підлягають зміни оптово-відпускних цін без урахування мита та податку на додану вартість.

Внесені до 1 вересня 2012 р. в реєстр оптово-відпускних цін на лікарські засоби і виробу медичного призначення дані вважаються задекларованими змінами зазначених цін і діють протягом терміну дії реєстраційного посвідчення на відповідний засіб або свідоцтва про його реєстрацію.

Згідно із затвердженим Кабміном порядком, декларування змін оптово-відпускних цін на лікарський засіб або виріб медичного призначення здійснюється не рідше одного разу в два роки.

Підбиваючи підсумки до Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо декларування майна, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру», можна констатувати і той факт, що місія Світового банку на чолі з економістом Світового банку С. Екардтом високо оцінила роботу кол-центру податкової служби та Центрального офісу з обслуговування великих платників податків, повідомляє прес-служба ДПС України. Обслуговування українського великого бізнесу відповідає рівню розвинутих країн та відзначається високим професіоналізмом та якістю. Таку думку міжнародні експерти висловили під час зустрічі із заступником голови ДПС України А. Ігнатовим.

У свою чергу заступник голови ДПСУ А. Ігнатов запевнив місію у продовженні розробок нових сервісів та функцій, які модернізуватимуть службу.

«Наше завдання – розкрити всі потенційні можливості податкової служби. Її подальше вдосконалення спрямоване на перетворення з фіскального органу на сервісну службу та перехід на якісно новий рівень узаємодії з платниками податків, надання їм нових електронних сервісів та зменшення рівня корупції», – заявив А. Ігнатов.

За його словами, сьогодні вже створено розгалужену мережу центрів обслуговування платників податків, центр сертифікації ключів, на часі – впровадження «Електронного кабінету» та електронної картки платника податків. Такі нововведення дадуть змогу розширити спектр послуг для платників, істотно скоротять час на подання звітності та значно спростять ведення бізнесу.

«Лише в рамках “Електронного кабінету” ми пропонуємо введення додаткових онлайн-сервісів. Це – індивідуальний податковий календар платника з вичерпною інформацією про види та строки подання податкової звітності, сплати платежів, автоматичне нагадування про наближення строків сплати тощо», – зазначив заступник голови ДПСУ.

Представники Світового банку відзначили значну кількість послуг, які податкова вже надає платникам податків. Так, зокрема, кол-центр податкової служби популярний в інших країнах. Переїмати досвід українських податківців уже приїздили представники багатьох країн як за власним бажанням, так і за рекомендацією Світового банку. За словами представника Світового банку М. Султана Кваджи, вони і надалі спрямовуватимуть інші країни в Україну для обміну досвідом.

Отже, можна стверджувати, що українська податкова служба працює за світовими стандартами та постійно вдосконалює їх, а також ділиться передовим досвідом з іноземними податківцями в контексті сучасного розвитку новітніх інформаційних технологій.

Л. Присяжна, наук. співроб.

Навіщо потрібен Закон «Про всеукраїнський референдум»?

Референдуми в Україні проводяться з метою забезпечення народовладдя і безпосередньої участі громадян у керуванні державними і місцевими справами. Референдуми бувають: а) всеукраїнські; б) місцеві (проведені в рамках адміністративно-територіальних одиниць); в) референдуми Автономної Республіки Крим.

Крім того, за юридичною силою референдуми поділяються на імперативні і консультативні («дорадчі опитування» – всеукраїнські, місцеві). Рішення, прийняті імперативним референдумом, мають загальнообов’язковий характер і не підлягають

затвердженню з боку будь-якого органу державної влади. На відміну від імперативних, консультативні референдуми юридичної сили не мають, тобто їх результати не обов'язкові, але можуть розглядатися і враховуватися під час прийняття рішень відповідними органами державної влади та місцевого самоврядування.

Всеукраїнський референдум призначається Верховною Радою України, Президентом України або за народною ініціативою. Винятково всеукраїнським референдумом вирішуються питання щодо зміни території України. Референдуми не допускаються щодо законопроектів з питань податків, бюджету, амністії.

Правовою основою проведення в Україні референдумів є: Конституція України (розділ IV), Закон України від 3.07.1991 р. «Про всеукраїнський і місцевий референдуми».

6 листопада 2012 р. Верховна Рада України прийняла новий Закон «Про всеукраїнський референдум». За ухвалення закону проголосували 265 депутатів.

Закон встановлює, що всеукраїнський референдум може проводитися на предмет схвалення нової редакції Конституції, внесення до неї змін, скасування або визнання нечинним закону про внесення змін до Конституції.

Також референдум може проводитися щодо питання зміни території України.

Закон визначає правові засади, організацію та порядок проведення всеукраїнського референдуму. Зокрема, він встановлює, що предметом референдуму можуть бути будь-які питання за винятком тих, щодо яких референдум не допускається згідно з Конституцією. Крім того, згідно із законом, на всеукраїнський референдум можуть виноситися декілька питань з однієї проблеми.

Закон також встановлює, що Президент України проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою, якщо його ініційовано з додержанням встановлених у Конституції та законів вимог щодо організації і порядку проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою.

Суб'єктом призначення або проголошення всеукраїнського референдуму є Президент і Верховна Рада.

Відповідно до закону результати народного волевиявлення, висловлені на всеукраїнському референдумі, є обов'язковими.

Суб'єктами ініціювання всеукраїнського референдуму є український народ і Верховна Рада у випадках і порядку, встановленому Конституцією та законами.

Пропонується встановити, що всеукраїнський референдум проголошується за народною ініціативою, на вимогу не менш ніж 3 млн громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи за проведення такого референдуму зібрано не менш, ніж у 2/3 областей України, і не менше, ніж по 100 тис. підписів у кожній області.

Слід зазначити, що процес голосування щодо законопроекту «Про всеукраїнський референдум» «традиційно» супроводжувався скандалом.

Як повідомляє газета «Комерсант Україна», Голова Верховної Ради В. Литвин запропонував затвердити документ у тій редакції, у якій він був прийнятий у

першому читанні. Це викликало невдоволення серед народних депутатів, зокрема, народного депутата Ю. Ключковського («Наша Україна – Народна самооборона»). Він заявив, що у 2010 р. цей законопроект уже розглядався в другому читанні, тому запропоноване повернення до першої редакції неможливе. Депутат також нагадав, що документ відправили на повторне друге читання, оскільки частина норм не відповідала Конституції.

Дійсно, уперше законопроект з'явився на світ у квітні 2010 р., у червні того ж року він був прийнятий у першому читанні, а в липні – відправлений на повторне друге читання. Більше двох років про законопроект не згадували. Згадали, на думку аналітиків, тому, що «влада зрозуміла: конституційної більшості в Раді сьомого скликання у неї не буде, тому протягти нову редакцію Конституції на Грушевського, 5, у неї не вийде. А в тому, що головною метою закону Д. Шпенова є внесення змін до Основного Закону, не розуміють тільки жителі глухих сіл».

Тим часом Головне юридичне управління Верховної Ради проаналізувало даний документ і дало йому абсолютно розгромний висновок. Насамперед, парламентські юристи наголошували, що закон «закладає передумови до застосування адміністративного ресурсу та фальсифікації результатів у процесі організації та проведення референдуму. Не дивно, адже організувати референдум буде сама влада.

Далі – депутати дозволили виносити на референдум усе, що заманеться, за винятком невеликого переліку питань. Зокрема, «ст. 20 проекту визначає вичерпний перелік питань, винесення яких на всеукраїнський референдум не допускається. При цьому, у ньому не враховані положення Конституції, які в той чи інший спосіб не допускають винесення на всеукраїнський референдум питань про: дострокове припинення повноважень Президента, парламенту, Кабінету Міністрів; продовження терміну повноважень глави держави, парламенту, призначення виборів чи перенесення дати їх проведення; кадрових питань», – зазначають парламентські юристи.

Також дозвіл виносити на один референдум необмежену кількість запитань іде врозріз відразу з декількома резолюціями ПАРЄ, які вказують, що така практика є спробою заплутати виборця.

Можливість приймати на референдумі нову Конституцію України не тільки порушує відразу ряд статей нинішньої Конституції, а й рішення КС, який у 2000 р. заборонив змінювати Основний закон без участі Верховної Ради. При цьому юристи вказують, що поняття «нова Конституція» в нинішньому Основному законі взагалі немає. Фактично цей закон порушує весь розділ 13 чинної Конституції.

Прийнятий закон дає Президенту України право перевіряти питання, що виносяться на референдум на предмет конституційності. На думку юристів, це нонсенс, адже ст. 106 Конституції дає Президенту вичерпний перелік повноважень. Однак КС у 2003 р. встановив, що Конституція України забороняє приймати закони, які розширюють перелік повноважень глави держави.

Не витримує критики порядок формування окружних і дільничних комісій з проведення референдуму. Згідно із законом їх формує ЦВК за поданням місцевих органів влади. Партіям брати участь у їх формуванні та навіть у спостереженні за процесом підрахунку голосів забороняється. Це, як зазначають юристи, суперечить усім припустимим європейським стандартам і вимогам.

Також не відповідає європейській практиці можливість проведення референдуму разом з усіма видами виборів.

Окремо юристи Верховної Ради вказують на порушення ст. 57 і 94 Конституції в частині неконституційної процедури прийняття законів України. Основний закон дає змогу робити це тільки Верховній Раді.

У прийнятому Законі є ще багато положень, які порушують Конституцію, закони України та взяті на себе країною міжнародні зобов'язання.

Однак однією з найнебезпечних норм закону є те, що предметом всеукраїнського референдуму може бути питання зміни територій. Ця норма, по-перше, відкриває шлях до федералізації країни, по-друге, дає можливість на референдумі ратифікувати зовнішньополітичні питання, наприклад, вступ України до Митного союзу. Неважко здогадатися, що ця норма в законі з'явилася зовсім не для того, щоб питати громадян, чи хочуть вони в НАТО чи Євросоюз, а для того, щоб шляхом референдуму в потрібний момент мобілізувати електорат південного сходу.

Потрібний момент – це президентські вибори у 2015 р. Від того, як складеться політична кон'юнктура для нинішнього Президента, будуть пропонуватися сценарії та питання референдуму. Зокрема, аналітиками пропонуються такі сценарії розвитку подій. Перший: Конституційна Асамблея Л. Кравчука, М. Ставнійчук та іншої наукової і навколонуковою громадськості приблизно до літа 2014 р. напише новий текст Конституції, далі – півроку активного піару, а там президентські вибори, суміщені з референдумом щодо нової Конституції. На думку експертів, такий сценарій можливий у випадку, якщо для В. Януковича підберуть вигідного спаринг-партнера, який погодиться програти в другому турі. Другий сценарій: проект нової Конституції винесуть на референдум до президентських виборів і там, серед іншого, буде пункт щодо обрання гаранта парламентом. А щоб це питання пройшло тихо і безболісно, «електорату підкинуть теми, витягнуті з нафталіну – про зняття депутатської недоторканності, зменшення кількості депутатів-дармоїдів з 450-ти до 300-х, про двопалатний парламент тощо. Саме такими питаннями, як насправді, нічого не вирішували, громадян годував ще Л. Кучма у 2000 р. Адже українська політика вже понад 20 років рухається по замкнутому колу, у якому наші політики постійно шукають дурніших за себе. І, на жаль, знаходять ...».

З думкою експертів згодна опозиція. У зв'язку з цим у Верховній Раді вже зареєстровано проект постанови про скасування рішення парламенту про прийняття як закону законопроекту «Про всеукраїнський референдум» (автори –

народний депутат України, віце-спікер парламенту М. Томенко та народний депутат фракції «БЮТ – Батьківщина» С. Сас).

Широке обговорення закон отримав і серед інтернет-спільноти. Наведемо основні тези в коментарях до новин щодо прийняття ВР Закону «Про всеукраїнський референдум»: «Більшості в Раді немає (конституційної), значить винесуть на референдум зміни до Конституції на предмет обрання Президента парламентом. Після цих ... виборів немає сумнівів у тому, що референдум пройде таким же чином, кручу-верчу, обдурити вас не хочу. У підсумку Янукович ще дуже довго буде сидіти на наших згорблених шиях...». «Ми вже бачили, як підраховують голоси на виборах-2012. Прийняття Конституції чи поправок подібним методом нічим добрим не закінчиться. Першим на референдум буде винесене питання обрання Президента в парламенті 226 голосами і без обмеження термінів». «Найцікавіше те, що так і не прийняли процедуру імплементації результатів референдуму, а саме – у який термін і хто ... Депутатів давно чекає результат референдуму 2000 р., де більшість проголосувала за зменшення чисельності депутатів, двопалатний парламент і скасування недоторканності ...». «Референдум? Це прямий шлях до федералізації. І якщо в опозиції є розумні люди, то вони зможуть цим скористатися і відсікти Центр і Захід від Сходу і Півдня. З реформами включно (маються на увазі пенсійна та податкова). Та й народ там активніший, вогником підтримають. Ось тоді і проявиться, хто є житель Донбасу». «Для чого зараз приймають цей закон, у чому його суть, які зміни в порівнянні з поточним положенням і для чого вони потрібні. Чому останні вибори показали, що технологія проведення всеукраїнських опитувань з потрібним владі результатом відпрацьована. Вибори відбулися, результат для влади позитивний, так-сяк, із застереженнями, але практично він визнав світовою спільнотою (з яких мотивів – це інше питання).

Але! Знайдений нарешті деякий баланс між колишнім, нахабним і нахрапистим методом грубих фальсифікацій, очевидних навіть першокласнику і ... “майже легітимними” виборами (або референдумом), результати якого обумовлені “правильною” підготовкою, арештами, залякуванням, підкупом, вкиданням “лівих” кандидатів, спритним підрахунком, уміло розрахованим моментом включення і виключення камер, моментом запрошення і проводження іноземних спостерігачів тощо.

Влада навчилася отримувати від виборів своє, незважаючи на реальне волевиявлення народу і зберігати видимість пристойності.

І владі не терпиться використати цю технологію для більш вагомих, ніж вибори депутатів результатів». «Всеукраїнські референдуми – це спосіб громадян узяти безпосередню участь в управлінні державою. На референдум можуть виноситися тільки конкретно сформульовані питання, на які можлива відповідь у формі “Так” чи “Ні”. Після проголошення Україною незалежності в 1991 р. всеукраїнські референдуми проводилися двічі...».

Незважаючи на неприйняття закону громадськістю та опозицією, лідер Громадського руху «Український вибір» В. Медведчук вважає «прийняття Верховною Радою України Закону про всеукраїнський референдум першим кроком на шляху до реалізації гасла Руху “Український вибір” “Країною керуєш ти!”».

Не згоден з цією думкою народний депутат України з фракції Партії регіонів С. Головатий, який вважає закон про всеукраїнський референдум неконституційним. «Він суперечить Конституції України по суті, крім того, він навіть ухвалений з порушенням Основного закону. Якщо Україна перейшла на рейки переписування Основного закону шляхом неконституційного ухвалення неконституційних за змістом законів, то в цій державі не існує держави й не існує права. Влада творить повну юридичну вакханалію – це шлях у нікуди. Керівництво країни пішло шляхом знищення державності, ідеї конституційності та правопорядку», – вважає депутат.

Усупереч негативному ставленню громадськості та опозиційних сил до прийнятого Закону, голова парламентської фракції ПР О. Єфремов упевнений, що Президент В. Янукович обов’язково його підпише... *(За матеріалами інтернет-видань <http://glavcom.ua>, <http://www.segodnya.ua>, <http://www.utro.ua>, <http://sprotiv.org.livejournal.com>, <http://jurist-online.com>, <http://www.partyofregions.org.ua>, <http://comments.ua>, <http://sevbat.com.ua>, Korrespondent.net та ін.)*

О. Кривецький, голов. ред.

«Нічні метелики» в законі?

Позбирати «нічних метеликів» у «гербарій закону» в Україні намагаються депутати вже не перший рік. Так, відомий своєю позапарламентською роботою нардеп К. Куликов свого часу подав до парламенту законопроект, який передбачає запровадження кримінальної відповідальності за користування послугами осіб, які займаються проституцією. На думку законотворця такі дії повинні каратися аж до обмеження волі на строк від одного до трьох років. Нардеп вважає, що завжди будуть люди, які «кришуватимуть» цю діяльність, а отже, на його думку, легалізація проституції для тих, хто вимушений цим заробляти на життя, є фінансово не вигідною.

Ті, хто стають на бік легалізації проституції в Україні, наводять як приклад досвід країн Європи, Північної і Південної Америки, де вже існує така практика. Узаконити діяльність «жриць кохання» спонукає кілька причин, зокрема, прагнення зробити нормою те, що просто неможливо викоринити. Це полегшить роботу правоохоронцям і перетворить кримінальний бізнес у легальний. Переслідуються й гуманні цілі – забезпечити секс-працівницям соціальні гарантії,

охопити їх програмами реабілітації та перекваліфікації. Крім того, дехто вважає, що визнавши проституцію, країна отримає ще одну можливість сприяння профілактиці епідемії СНІДу та венеричних захворювань.

Опоненти, які запевняють, що в жодному разі не допустять легалізації проституції, головним чинником «проти» вважають, той факт, що рівень безробіття підштовхне до зростання відсоток жінок, які бажають займатися цим ремеслом, принаймні через те, що це буде законний вид діяльності, з певним соціальним захистом. На думку багатьох експертів, легалізація проституції відкриє кордони для легалізації в подальшому інших незаконних сьогодні видів діяльності, зокрема наркоманії. Крім того, це значно простіше, ніж подолання економічних труднощів, низького рівня добробуту, недостатнього рівня культури громадян – загальної та сексуальної зокрема. Водночас, знову повертаючись до прикладу Європи, з цією думкою не можна погодитися на 100 %, адже явище існує у світі за будь-яких умов, режимів та кліматів.

Якщо дійсно станеться так, що закон про легалізацію цієї діяльності буде прийнятий, то перед державою постане ряд питань, які при всій своїй начебто абсурдності доведеться вирішувати. Наприклад, як нараховуватимуть пенсію? Питання стажу теж доречне. Якщо Україна визнає за проституцією право називатися професією, то виявиться, що працівниць цієї сфери доведеться ототожнити з працівниками шкідливих виробництв, військовими або рятувальниками. Вони рано підуть на пенсію, поповнивши багатомільйонні ряди щасливих володарів «мінімалки».

Дуже негативно зустріли цю ініціативу служителі церкви. Так, священник, керівник молодіжної організації «Православне покоління» П. Павличко наполягає на тому, що «не можна йти на поводу у своїх пристрастей. Людина покликана протистояти гріху, і церква завжди готова прийти в цьому їй на допомогу».

Також негативно, але з іншої причини, висловила О. Шевчук, голова правління обласного відділення «Всеукраїнська мережа ЛЖВ». Вона вважає, що жінки не готові відкрито говорити про те, що їх професія – повія. Тому вони не писатимуть правду у своїх документах, це буде обман.

Не погоджується з нею голова правління всеукраїнської благодійної організації «Лігалеглайз» О. Бубулич. Він вважає, що легалізація проституції потрібна для того, щоб жінки, які задіяні в цьому бізнесі, були соціально захищені, щоб вони могли, коли їм потрібно, як рівноправні громадяни України звернутися до правоохоронців...

Жоден закон не зможе справитися з цим явищем, але сили держави мають бути спрямовані на поліпшення стану цих жінок, вважає член Партії регіонів О. Кулик. «За останніх два роки індустрія проституції в столиці зробила грандіозний стрибок у своєму розвитку. Одним з основних чинників зростання став приплив іноземців – Україна, скасувавши візи для європейців, стала одним із найпривабливіших на континенті місць секс-туризму». Політик наголошує, що тут необхідно звернути

увагу на досвід європейських країн, що вже давно зважилися на «нестандартні», на погляд українців, підходи до цього питання.

Безумовно, Україна на сьогодні не може надати соціальний захист своїм громадянам на високому рівні. Однак варто звернути увагу на ліберальні підходи до цієї проблеми, метою яких є захист жінок, подекуди й чоловіків, що заробляють на життя в такий спосіб.

Вважається, що проституція в Україні є незаконною. Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 181-1) визначає проституцію як адміністративне правопорушення та передбачає за ці дії накладання адміністративного стягнення.

У випадку узаконення професії повії, кошти, які сьогодні йдуть лише в приватні руки, спрямовуватимуть і в державний бюджет, як вважають деякі економісти. Для прикладу, відповідно до інформації інтернет-ресурсів, що пропонують послуги повій у Києві, вартість однієї години «спілкування» в середньому коштуватиме 800 грн. Якщо рахувати, що проститутка працює 4 год. на добу та п'ять днів на тиждень, то за місяць у середньому вона заробляє 72 000 грн. Податок з доходів фізичної особи в такому випадку становитиме 10 800 грн на місяць. Ураховуючи специфіку професії, повіям необхідно буде регулярно проходити медичні огляди, за що, зрозуміло, потрібно платити. Це великий плюс у дохідну частину бюджету медичних установ. Крім того, проституція, як вид господарської діяльності, підлягала б ліцензуванню. Як відомо за ліцензію потрібно платити, а це, знову ж таки, гроші, що спрямовуватимуться в державний бюджет, зазначають економісти.

На думку юристів, у разі легалізації проституції можна було б законодавчо зобов'язати повій укладати договори на охоронні послуги з органами міліції, що сприяло б законним чином фінансуванню правоохоронців. Самі робітниці індустрії скаржаться, що часи кримінального «кришування» інтим-послуг минули, і тепер на їхній роботі переважно заробляють правоохоронці (які пропонують охороняти їх).

Громадські організації із захисту секс-працівників наводять сотні прикладів беззаконня, яке чинять українські охоронці закону. До суду доходять лише поодинокі справи. Правозахисники радять шукати причини цього в шести-семизначних сумах грошей, що фігурують у секс-індустрії. Тому самі повії з міліцією воліють домовлятися. Так надійніше – правоохоронці тоді закривають очі на борделі й охороняють від «наїздів» бандитів.

Наразі Україна взяла курс на євроінтеграцію. Наслідувати ідеали європейського рівня життя взагалі-то непогано, адже в таких країнах, як Фінляндія, Нідерланди, Німеччина, Греція, де проституція – цілком законний бізнес, до того ж досить прибутковий, гроші від нього надходять до державного бюджету. Крім того, німецький закон про проституцію пропонує зайнятим у цій сфері чоловікам і жінкам укладати трудові договори, що, як і в будь-якій іншій галузі, передбачають соціальне страхування, тобто надають право на допомогу з безробіття, безкоштовну перекваліфікацію тощо. Таким чином, якщо той, хто

займається проституцією, чи то не задоволений своїм доходом, чи то з якихось інших причин хоче відмовитися від цього заняття, він стає на облік на біржі праці, де йому, як і будь-якому іншому безробітному, пропонують перекваліфікацію з одержанням допомоги на час навчання аж до влаштування за новою спеціальністю.

У свою чергу головний позаштатний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності «Дерматовенерологія» О. Літус наводить дані, що згідно зі статистикою 40 % українців негативно ставляться до проституції, 25 % не виявили чіткої позиції, а 35 % терпимо ставляться до послуг комерційного сексу.

Проте є і зворотній бік проблеми. За результатами порівняльного дослідження, проведеного на замовлення Європейської комісії в 150 країнах, у державах, у яких проституцію дозволено законом, випадків торгівлі людьми зафіксовано на порядок більше. Один з авторів дослідження професор Гейдельберзького університету А. Дреєр пояснює це так: «Попит на секс-послуги в країнах, у яких проституцію легалізовано, набагато вище, ніж там, де це заборонено. Відповідно більше там і повій. А серед них чимало і тих, хто перебуває в цих країнах нелегально».

Десять років тому, у січні 2002 р., в Німеччині набув чинності Закон про регулювання правових відносин осіб, що займаються проституцією. Тим самим проституцію було визнано легальною професією, і вона втратила статус діяльності, що «суперечить загальноприйнятим нормам моралі». У законодавців були добрі наміри: зміцнити права «жриць кохання», надавши їм соціальний захист і можливість об'єднуватися в профспілки. Легалізація повинна була забрати повій з вулиці. Проте сьогодні, підбиваючи підсумки десятирічного існування закону, експерти змушені констатувати: від легалізації проституції в Німеччині виграли в першу чергу власники борделів, для самих же представниць найдавнішої професії мало що змінилося.

У Нідерландах жінки, що займаються проституцією, відзначають, що легалізація або декриміналізація секс-індустрії не може стерти із жінки клеймо повії, а навпаки, робить її більш вразливою для зловживань, оскільки вона повинна реєструватися і, отже, втрачати анонімність. Таким чином, більшість жінок, що займаються проституцією, як і раніше, вважають за краще працювати нелегально. Члени парламенту, які з самого початку підтримували легалізацію будинків розпусти на тій підставі, що це принесе звільнення жінкам, нині визнають, що це фактично тільки посилює гноблення жінок. Аргумент, що легалізація повинна вилучити кримінальні елементи з секс-бізнесу шляхом суворого регулювання галузі, виявився хибним.

Європейські держави на цьому етапі намагаються законодавчо закріпити статус зайнятих у секс-індустрії громадян. Так, у Швеції, Великобританії й Ірландії громадськість і парламентарії підтримали закон про криміналізацію клієнта. Це значить, що злочином є не діяльність повії, а покупка клієнтом її сексуальних послуг. У такий спосіб ці держави позначили свою позицію стосовно

проституції як явища. Розуміючи причини проституції як наслідок дискримінації жінок і попиту з боку чоловіків, вони за допомогою цього закону вказали своїм громадянам на те, що користуватися бідністю, безправ'ям і неосвіченістю жінок злочинно.

Нещодавно українські соціологи обнародували неприємну статистику. Виявляється, з декількох десятків тисяч українських жінок, що займаються проституцією, майже половина – у віці від 10 до 20 років. 70 % з них штовхнула на вулицю потреба заробляти на їжу для себе і своєї родини. Ще одна страшна цифра – майже третина з них регулярно приймають наркотики і нічого не роблять, щоб захиститися від СНІДу. Фахівці стверджують: з'ясувати, скільки українських путан Віл-інфіковані, неможливо. Соціальні служби тільки зітхають: іншого способу боротьби зі СНІДом, крім роздачі презервативів і шприців та психологічних консультацій, вони запропонувати не можуть.

Згідно з даними опитування Українського інституту соціальних досліджень (УІСД), працювати в секс-бізнесі подобається лише 20 % з 636 представниць найдавнішої професії, опитаних УІСД в 12-ти містах України. При цьому 73 % з них вибрали цю роботу, щоб «не працювати за копійки в якій-небудь конторі»; 61 % сподівається заробити грошей і залишити це заняття; 27 % повідомили, що працюють у секс-бізнесі вимушено. При цьому лише 66 % опитаних жінок користуються презервативами. Як відзначила заступник директора УІСД О. Балакірева, основним висновком, що випливає з досліджень, є необхідність удосконалення правового законодавства, що стосується сексуальної індустрії. Необхідно також приділити увагу профілактичній роботі – створити умови для того, щоб жінки могли реалізувати себе в інших сферах життєдіяльності, розширити мережу недержавних підприємств, що надають цій категорії жінок медичну, інформаційну і юридичну допомогу. В Україні немає статистики щодо кількості жінок, зайнятих у секс-індустрії, підкреслила О. Балакірева. За її оцінкою, секс-бізнесом в Україні тією або іншою мірою займається близько 250 тис. жінок. Багато українських експертів вважають, що легалізація проституції в Україні не буде настільки ж ефективною, як у країнах Західної Європи. Але, як ми бачимо, підходи існують різні, потрібна тільки політична воля, щоб знайти діючий для країни механізм.

Свою думку висловив голова правління Української Гельсінської спілки з прав людини, співголова Харківської правозахисної групи Є. Захаров: «Україна, як і всі інші держави, повинна розмірковувати над цією проблемою, як це має бути організовано. Я думаю, що певна легалізація – це той шлях, на якому можна досягти компромісу між інтересами суспільства, держави і людини».

Всесвітня комісія з проблем ВІЛ/СНІДу при ООН закликає всі країни світу відмовитися від законодавчого переслідування проституції (яка в доповіді іменується «сексуальною роботою за згодою» – «consensual sex work»). Комісія вважає, що це допоможе зупинити епідемію ВІЛ. Вони

вважають за необхідне провести чітке законодавче розмежування між добровільної проституцією і торгівлею людьми, легалізувати першу і посилити боротьбу з другою. Проституція ж, на їхню думку, повинна бути визнана нормальною професією, де відносини між працівниками та клієнтами регулюються законами, що захищають обидві сторони.

Проституцію заборонено в 116 країнах, в 80 – повії в тій чи іншій мірі знаходяться під захистом законів. Наше суспільство не готове турбуватися про «жриць кохання». Прихильники легалізації проституції, в першу чергу, прагнуть правового захисту для жінок, що надають секс-послуги. Деякі з них вважають, що у випадку легалізації українські проститутки могли б виконувати й благодійну місію, як це роблять їх легалізовані «колеги» в Амстердамі, де проститутки за гроші муніципалітета відвідують інвалідів».

Противники, крім аморальності секс-бізнесу та негативного прикладу для наслідування, вважають, що дана легалізація стане причиною правових колізій. Вони можуть виникнути під час введення найдавнішої роботи у сучасну класифікацію професій.

Але якою б не була політика державного підходу до цієї проблеми, є очевидним її прямий вплив на ситуацію зі здоров'ям кожної з повій, а головне – зі здоров'ям кожного з її (його) численних клієнтів, здоров'ям української нації.

Ю. Калинина-Симончук, науч. сотр.

Усиление контроля рынка телекоммуникационных услуг. Проблемы, перспективы

В современном мире редко можно встретить человека, не имеющего мобильного телефона или не желающего его приобрести. Даже сложно представить, как обходились люди без мобильной связи ещё лет 10 – 15 назад. А ведь сегодня мобильный телефон – это едва ли не средство первой необходимости!

Поскольку спрос на мобильные телефоны огромен, в Украине давно назрел вопрос о легальной продаже этих телефонов, т. к. на рынке зачастую можно приобрести некачественный, незарегистрированный, так сказать, «серый» аппарат. И партии таких нелегально завезенных телефонов достаточно объёмны. В первую очередь, это значительная часть денег, которую не дополучает бюджет страны. Другая, немаловажная причина ужесточить контроль в этой области – это защита прав потребителей, т. к. в основном завозятся дорогие смартфоны, и абонент, покупая такой товар, не застрахован от того, что в случае выхода из строя сложного устройства качественно отремонтировать или обменять на новый его уже не получится.

Чтобы решить данную проблему, в Верховной Раде был зарегистрирован законопроект о внесении изменения в Закон Украины «О телекоммуникациях» относительно предотвращения пользования терминалами, законность ввоза которых на территорию Украины не подтверждена. Авторами законопроекта № 9695 от 12 января 2012 года являются народные депутаты Ю. Мороко и В. Корж.

Законопроект предполагает создание и введение обобщенной базы данных, а также условий обслуживания терминала в телекоммуникационных сетях. В тексте законопроекта говорится, что «терминал должен обслуживаться в телекоммуникационных сетях при наличии его идентификатора в базе данных идентификаторов или в базе данных терминалов, временно разрешенных для обслуживания в телекоммуникационных сетях. В случае неподтверждения в течение 90 календарных дней с даты первой регистрации в телекоммуникационной сети терминала телефон переводится в базу данных терминалов, не разрешенных для обслуживания в телекоммуникационных сетях». Т. е., оператор приостанавливает обслуживание в телекоммуникационной сети терминала, если таковой не был зарегистрирован в Украине в течение трёх месяцев.

Кроме того, согласно тексту законопроекта, в обязанности оператора будет входить проверка регистрации терминала и отключение украденных или утерянных телефонов.

В сентябре депутаты снова отложили рассмотрение данного законопроекта. Вероятнее всего, он будет рассмотрен уже в декабре этого года, считает один из его авторов, народный депутат Ю. Мороко.

Стоит напомнить, что еще в прошлом году в Украинском государственном центре радиочастот (УГЦР) заверили, что в скором времени начнут анонсированное отключение «серых» мобилок. Впрочем, точную дату начала даже тестовых отключений в центре не озвучили. По словам замдиректора УГЦР В. Кириченко, центр уже давно был готов начать отключение, однако из-за незначительных технических вопросов этот процесс отложили. Однако операторы не разделяют оптимизм таких нововведений, утверждая, что с точки зрения законодательства всё не так просто. В. Рубан, начальник отдела по связям с общественностью компании «МТС-Украина» рассказала, что отключать мобильный телефон компания имеет право только в двух случаях: если он не платит за услуги или по решению суда. Поэтому, пока не будут внесены изменения в закон, никакие отключения абонентов проводиться не будут, заверила она. К тому же, эксперты уверены, что отключенный абонент имеет полное право подать в суд и выиграть его!

В мировой практике существует два списка – активный и заблокированный. Мобильные устройства контролируются и отключаются в других странах только по факту кражи. Например, в США сотовые операторы в сотрудничестве с Федеральной комиссией по коммуникациям (FCC) решили создать единую базу данных с идентификаторами сотовых аппаратов. В случае, если у человека украли

телефон, он заявляет сотовому оператору США о краже, и оператор запишет в базу данных идентификатор телефона. По мнению американцев, такими методами удастся минимизировать количество краж. Также сотовики планируют добиться введения наказания за перепрошивку телефона и изменения его номера.

Великобритания тоже решает эту проблему на законодательном уровне. Полиция Великобритании организовала новое подразделение NMPCU для борьбы с кражей мобильных телефонов. Отделение состоит из представителей полиции и других правоохранительных органов страны, а также производителей мобильных телефонов. Целью работы этого подразделения является борьба с преступностью на всех уровнях: кража, хранение, перепрограммирование и продажа мобильных телефонов за границу. Однако такое определение как «серый список» просто отсутствует!

По подсчетам консалтингового агентства iKS-Consulting, на конец прошлого года абонентская база всех операторов насчитывала 53,3 млн пользователей. При этом в сети находится до 400 тыс. «серых телефонов». Большинство из них, удивительно – вовсе не краденые трубки, а дорогие коммуникаторы, к примеру, HTC. Из-за дороговизны андроидов лучше продаются «серые» аппараты, которые в среднем на 10–15 % дешевле легальных. Поэтому, по разным подсчетам, в «обороте» мобильного рынка находятся от 20 % до 28 % «серых» устройств HTC. И вот главная интрига будущего законопроекта: будут ли отключены пользователи, которые купили «серые» трубки до вступления его в силу. По мнению юриста А. Моторного, такие телефоны отключать не будут, поскольку законодательный акт не может иметь обратную силу. Это косвенно подтверждает заявление чиновников, что в декабре закон только будет рассматриваться, тем самым давая «зеленый свет» всем тем, кто не успел обзавестись нелегальным аппаратом. А возможно, и купить впрок.

Интересует вопрос: а почему должен страдать покупатель данного телефона, ведь у него оплачены и аппарат, и услуги связи?! Почему не отвечают за это те, кто ввозит данный товар в страну, кто пропускает его на таможне, те, кто большими партиями распределяет «незаконные» телефоны по точкам продаж?! Может, стоит на законодательном уровне для начала запретить ввоз и продажу «серых» телефонов, а уж потом начинать борьбу с обычными покупателями, пожелавшими сэкономить и купившими понравившийся телефон по минимальной цене.

В июле 2011 г. вступил в силу Закон «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно упрощения условий доступа на рынок телекоммуникационных услуг» 3566-VI. Среди прочего, документом упрощается доступ операторов к рынку и вводится маркировка ввозимых в Украину мобильных телефонов.

В частности, ст. 29 закона о радиочастотном ресурсе, которая регулирует ввоз из-за границы, реализацию и эксплуатацию радиоэлектронных средств и излучающих устройств, дополнена следующим текстом:

«Радиоэлектронные средства и излучающие устройства, которые ввозятся из-за границы, реализуются и эксплуатируются в Украине, должны иметь выданный в установленном порядке документ о подтверждении их соответствия стандартам и быть промаркированы учетными марками, подтверждающими законность их ввоза, реализации и эксплуатации в Украине и обеспечивающие контроль за их оборотом».

В дополнении также прописано, что порядок маркировки радиоэлектронных средств и излучающих устройств, ввозимых из-за границы, которые реализуются и эксплуатируются в Украине, а также размер платы за покрытие расходов устанавливает Кабинет Министров Украины».

В конце прошлого года Нацкомиссия по вопросам регулирования связи (НКРС) одобрила постановление Кабмина, согласно которому с 1 мая 2012 г. в Украине будет запрещена продажа без специальных марок. Но импортеры и мобильные операторы встали на дыбы, заявив, что такая маркировка приведет к тенизации рынка и удорожанию «белых» мобильных телефонов, ноутбуков и планшетов. За год ситуация на рынке мобильных устройств практически не изменилась.

Стоит заметить, что, похоже, идея контроля за рынком телефонов рискует превратиться в контроль за абонентами. Напомним, что в России невозможно купить стартовый пакет подключения к оператору без предъявления паспорта, причем, российского. В ЮАР мобильные телефоны прибывающих туристов изымают и регистрируют. Без регистрации роуминга не будет.

Похоже, в Украине решили пойти тем же путем.

Государственная служба специальной связи и защиты информации (ГСССЗИ) предложила внести изменения в Закон Украины «О телекоммуникациях», согласно которым украинцам запрещается продавать SIM-карты без паспорта. Данную инициативу в ведомстве объясняют, что, во-первых, это позволит мобильным операторам улучшить обслуживание клиентов. А во-вторых, существенно поможет правоохранительным органам, оперативнее реагировать на правонарушения, зная, на кого зарегистрирован номер. По мнению специалистов ГСССЗИ, необходимо законодательно закрепить новое определение: «Идентификационная телекоммуникационная карточка – средство, которое используют для обозначения (идентификации) конечного оборудования абонента в телекоммуникационной сети (SIM-карта, USIM-карта, R-UIM-карта и т. д.)». Согласно законопроекту, операторы, провайдеры телекоммуникаций обязаны предоставлять правоохранительным органам информацию о потребителе телекоммуникационных услуг в объемах и порядке, определенных Кабмином.

Данная новость вызвала бурю эмоций в просторах Интернета. Большинство пользователей подозревают, что это очередная попытка взять под тотальный контроль частную жизнь пользователей мобильной связи, т. к. согласно закону Госспецсвязи, зная имя владельца мобильного номера, милиция и правоохранительные органы будут иметь доступ к данным его электронной почты

и аккаунтов в соцсетях. При этом стоит отметить, что совокупная абонентская база операторов мобильной связи уже составляет 55,4 млн абонентов (активированных SIM-карт). А в скором времени эта цифра станет ещё больше – народ, почуяв про такие перемены, массово начнет скупать SIM-карты, пока есть ещё возможность, без паспорта. Из них, по оценкам GfK Ukraine, менее 3 % физических лиц имеют заключенные договора с операторами. Остальные – анонимы. Это также может послужить для образования теневого рынка SIM-карт. А если предположить, что закон все таки примут, как поступят с таким количеством уже активных пользователей мобильной связи?

«Продажа по паспортам не решает проблему персонализации абонентов, – считает В. Рубан, начальник отдела по связям с общественностью оператора мобильной связи. – Трудно представить террориста, который бы пришел с паспортными данными – приобрел стартовый пакет. Скорее, он купит его на черном рынке, оформленный на какой-нибудь паспорт бедного студента».

Некоторые эксперты не видят в таких новшествах ничего противозаконного. Юрист Е. Коломиец считает, что в данном случае речь не идет о непосредственном вмешательстве в частную жизнь граждан, а лишь позволит узнать владельца карты, не прослушивая его разговоры по телефону.

На сегодняшний день приобрести SIM-карты можно практически в любой точке продажи, будь то специальный магазин или киоск, стартовые пакеты продают даже в переходах метро. После принятия закона предусматривается оформление только в крупных специализированных магазинах, т. е. людям из сёл и пригородов придется ехать в ближайший город, чтобы оформить контракт с оператором. Это неудобство вызовет недовольство потребителей и поспособствует открытию новых точек продажи, и как следствие – новые рабочие места. Это прогнозировано приведет к тому, что оплата услуг связи тоже пропорционально вырастет, что однозначно не порадует пользователей мобилок.

Однако существует мнение, что персонификация sim-карт служит началом для вывода на рынок новых услуг – сохранение абонентского номера (Mobile Number Portability) и персонального номера. В случае, если клиент захочет перенести свой номер на сеть другого оператора, он должен будет доказать провайдеру услуги MNP (а таковой уже скоро появится), что является его владельцем. Хотя для решения этой задачи в мире уже существуют более легкие пути. Например, персонификация пользователей по СМС. Если кто-то написал заявление на перенос номера, ему придет сообщение с секретным кодом подтверждения на указанный номер. Следовательно, кроме владельца sim-карты, какие-то манипуляции с номером произвести уже никто не сможет.

На сегодняшний день большинство абонентов ведущих операторов мобильной связи в Украине предпочитают форму обслуживания без подписания контракта. Персонализация в этой сфере, на данном этапе развития нашего общества, к сожалению, может иметь не только позитивные аспекты в виде усиления безопасности, но и побочный эффект в виде черного рынка sim-карт.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА

Блог на сайті ubr.ua

Про автора: А. Авторгов, адвокат, канд. юрид. наук, член громадської ради при Державній виконавчій службі України

Строк затримки з виплатам сум, що стягнуті Державною виконавчою службою України за рішеннями судів та інших органів та обліковуються на рахунках, що відкритих в органах Державної казначейської служби України, становить від двох тижнів до двох місяців з моменту стягнення.

Відповідно до п. 12.1 Розділу XII. Наказу Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 «Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень», органи Державної виконавчої служби України мають відповідні рахунки в органах Державної казначейської служби України для обліку депозитних сум і зарахування стягнутих з боржників коштів та їх виплати стягувачам у національній валюті, а також відповідні рахунки для обліку аналогічних операцій в іноземній валюті в банках.

За повідомленням стягувачів з різних регіонів України, строк затримки щодо виплат сум, що стягнуті Державною виконавчою службою України за рішеннями судів та інших органів та обліковуються на рахунках, що відкриті в органах Державної казначейської служби України, становить від двох тижнів до двох місяців з моменту стягнення.

Таким чином, держава весь цей час безкоштовно та без відома власника користується коштами, які їй не належать.

Посадовці ДКСУ скарги стягувачів навіть слухати не хочуть, мотивуючи це тим, що останні не є розпорядниками рахунку ДВС, та радять «іти розбиратися з виконавчою службою».

Стягувачі, які не можуть отримати стягнуту за рішенням суду заробітну плату, борг чи банківський депозит, весь свій справедливий гнів несправедливо обрушують на державного виконавця, не вірячи, що держава може їх так нахабно дурити.

Посадовці Державної казначейської служби України мотивують свої дії тим, що в першу чергу проводяться платежі за захищеними статтями видатків бюджету.

Проте, яке відношення має бюджет до коштів абстрактного Петренка, які стягнуті за рішенням суду з Іваненка? Чому держава вважає кошти, що надійшли «транзитом» на її казначейський рахунок, своїми власними? ***(В Державному казначействі України серйозна проблема з коштами? // ubr.ua (<http://blog.ubr.ua/pravo/v-derjavnomu-kaznacheistv-ukrani-seriozna-problema-z-koshtami-3888>). – 2012. – 26.10).***

Блог на сайті ubr.ua

Про автора: Н. Вороницька-Гайдак

23.12.2011 р. Пленум Вищого господарського суду України прийняв ПОСТАНОВУ № 15 «Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства», на перший погляд чергове узагальнення, яке нічим іншим не відрізнялось від інших і з початку жодного «резонансу» не несло...

Проте при більш детальному вивченні можна помітити досить цікаву та специфічну тенденцію, а саме: як судова гілка влади перебирає на себе повноваження законодавчого органу країни і починає не стільки проводити судочинство відповідно до діючого законодавства, а створювати нові норми та нав'язувати нові правила, які чомусь захищають саме державні органи, а не учасників ринку...

Абзацом 3, ч. 5 ст. 56 ЗУ «Про захист економічної конкуренції» зазначено, що нарахування пені зупиняється на час розгляду чи перегляду господарським судом: справи про визнання недійсним рішення органу Антимонопольного комітету України про накладення штрафу; відповідного рішення (постанови) господарського суду.

Здавалося б, ну і що тут дивного: ми не погодилися з рішенням АМКУ, подали позов до суду, нарахування пені повинно бути припинено. Далі якась із сторін не погодилася з рішенням (постановою) суду першої інстанції і подала апеляцію у встановлені законом строки, спираючись на ч. 5 ст. 85 Господарського процесуального кодексу України, яка зазначає, що рішення господарського суду набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, якщо апеляційну скаргу не було подано. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після розгляду справи апеляційним господарським судом.

Логічно, що якщо рішення не набрало законної сили, то процедура оскарження не вважається завершеною, а сума штрафу не є остаточно узгодженою, а отже, і нараховувати пеню на неї неможливо...

Але де там, пленум вважає (п. 20.2), що тривалість такого припинення визначається періодом часу, протягом якого фактично здійснювався зазначений розгляд чи перегляд (наприклад, у суді першої інстанції – від дня порушення провадження у справі до дня прийняття рішення в ній; у судах апеляційної чи касаційної інстанцій – від дня прийняття апеляційної чи касаційної скарги до дня прийняття постанови), і в цей період не включається час перебування матеріалів справи у суді, коли згадані розгляди чи перегляд не здійснювалися.

Слід також мити на увазі, що припинення та зупинення нарахування пені, про які йдеться в цих нормах, відбувається лише у зв'язку з прийняттям рішенням,

розглядом чи переглядом справи саме господарським судом, а не будь-яким органом, що вирішив (вирішує) спір...

От і виходить, що Господарський процесуальний кодекс України говорить одне, а постанова Пленуму Вищого господарського суду України говорить зовсім інше... От і цікаво, яке рішення має прийняти суд? І куди скаржитись на його незаконність??? *(Хто кого: Верховна Рада України проти Вищого Господарського Суду України // ubr.ua (<http://blog.ubr.ua/pravo/verhovna-rada-ukrani-proti-vishogo-gospodarskogo-sudu-ukrani-gospodarskii-procesualnii-kodeks-ukrani-chi-postanova-plenumu-vishogo-gospodarskogo-sudu-ukrani-hto-kogo-3962>)). – 2012. – 1.11).*

***

Блог на сайті «Фокус.иа»

Про автора: О. Крамаренко, головний редактор персонального ділового журналу «Деньги.иа»

Очередная версия программы «доступное жильё» – хороший предвыборный ход и отличный предлог взять побольше денег из бюджета.

Правительство вновь попытается обеспечить украинцев квартирами. О старой программе «доступное жильё», судя по всему, речь уже не идёт. Компенсация государством 30 % стоимости жилья в строящихся объектах или возмещение процентной ставки по ипотечному кредиту, несмотря на многомиллионные вложения, впечатляющих результатов не принесли. Тем не менее, в Кабмине не унывают. Министр инфраструктуры Б. Колесников пообещал, что вскоре каждый украинец, которому по карману платить за жильё 2 тыс. грн в месяц, сможет приобрести одно- или двухкомнатную квартиру площадью до 50 кв. м.

Схема простая. Специально созданное государственное агентство начнёт строить дома, точнее, целые микрорайоны с нуля. Квартиры в таких домах по определению недорогие, и купить их можно будет на условиях финансового лизинга – аренды с правом выкупа. Срок – всё те же 12–15 лет, снова под те же 3 % годовых, снова первый взнос, правда, в размере 15 %. Главная особенность – жильё готово и ключи от квартиры выдают сразу. Но не документы о собственности. Пока не будет внесена последняя копейка, квартира принадлежит государству.

Первое, что волнует в этой схеме, – цена. Планируется, что стоимость такого жилья составит 6 тыс. грн в расчёте на квадратный метр от общей площади. При этом квартира будет не просто отделана, но и укомплектована кухней и сантехникой. Что ж, вполне может быть. Но ни казённая отделка, пусть и с выбранной жильцами цветовой гаммой интерьера, ни казённый комплект бытовой техники и кухонной мебели новым владельцам даром не нужны. Просто потому, что все люди разные, а фантазия у околосударственных строителей по определению убогая.

Лизинг недвижимости потому и непопулярен в развитых странах, что не защищает инвестиции, сделанные арендатором.

У анонсированной цены в 6 тыс. грн за квадратный метр есть ещё одна особенность. Эта стоимость конкурентоспособна только в Киеве. Во всех остальных городах на вторичном рынке полно предложений более дешёвого жилья аналогичного класса. А в некоторых местах за ту же цену и вовсе можно найти квартиру на первичном рынке, да ещё и повыше классом. Понятно же, что «шеститысячные» квартиры будут строиться не на хороших местах, а где-то на окраинах городов, на участках, которые малоинтересны частным застройщикам.

Идея с лизингом жилья подразумевает, что государство выделит специальному агентству деньги из бюджета на строительство новых домов. Очевидно также, что само агентство ничего строить не будет – этим займутся вполне определённые компании-подрядчики. Уже заявлено, что при строительстве будут использованы «финские технологии», значит, круг застройщиков резко сужается. И не факт, что кандидатов в подрядчики наберётся столько, чтобы устроить нормальные тендеры и не переплатить за построенные метры.

Ещё одна немаловажная цифра – сколько денег потребуется на программу. По словам Б. Колесникова, уже в 2014 г. появится минимум 25 тыс. квартир. Учитывая, что средняя стоимость квартиры около 300 тыс. грн., то цена программы навскидку – около 7,5 млрд грн. И эти деньги придётся закладывать уже сейчас в бюджет 2013 г., поскольку строителям необходимо начать платить в марте – апреле, чтобы первые квартиры появились через полгода-год. Много этих денег или мало? Очень много. Для сравнения: в нынешнем году по разрекламированной программе «ипотека под 3 %» было выдано около 500 кредитов на сумму примерно в 100 раз меньше, чем упомянутые 7,5 млрд грн.

При этом, казалось бы, выгодная на первый взгляд «трёхпроцентная ипотека» так и не стала локомотивом ни для решения жилищной проблемы, ни для вывода строительного бизнеса из затяжного кризиса. Причина всё та же – небольшой выбор объектов, под покупку которых можно брать кредит. К тому же аккредитованные по действующей программе застройщики стремятся сбыть в первую очередь низколиквидное жильё – по принципу «дарёному коню в зубы не смотрят». Но в том-то и дело, что конь – отнюдь не дарёный. Даже получая ипотечный заём под низкий процент, покупатель платит за жильё вполне рыночную цену.

Не вижу смысла фантазировать о том, что будет дальше с программой, позволяющей выкупать квартиру через 15 лет при лизинговом платеже примерно 2 тыс. грн в месяц.

Но стоит задуматься, например, хотя бы об одной молодой бездетной семье, которая была бы счастлива уже летом 2013 г. въехать в новую квартиру, получив её в недорогой лизинг. Но вот через шесть–восемь лет в семье уже двое детей, и надо бы переехать в более просторную квартиру. Но на руках по-прежнему недовыкупленное и находящееся в собственности государства арендованное

жильё. А за прошедшие шесть–восемь лет цены на жильё подросли, и при расторжении договора семье светит лишь призрачная перспектива получить хотя бы часть уплаченных по лизингу денег. И семье придётся решать квартирный вопрос с самого начала. Кстати, при покупке в кредит такая семья продала бы старую квартиру по новой рыночной цене, вернула банку остаток кредита, а потом использовала бы оставшиеся на руках деньги для первого взноса при покупке большего жилья.

Лизинг недвижимости потому и непопулярен в развитых странах, что не защищает инвестиции, сделанные арендатором. И если в правительстве мечтают осчастливить народ квартирным ответом, пора бы им задуматься над доступным кредитом, а не над хитрыми схемами пристраивания бюджетных денег (*Квартирный ответ. Украинцам не стоит рассчитывать на доступное жильё // Фокус.ua (<http://focus.ua/opinion/248382>). – 2012. – 29.10*).

***

Блог на сайті «Караси.com.ua»
Про автора: В. Жиляев, блогер

Принятие Закона Украины «О аквакультуре» стало закономерным шагом на пути развития аквакультуры.

Указанный закон позволит субъектам хозяйствования всех форм собственности реализовать свои права и обязанности в сфере аквакультуры с учетом действующего законодательства, а также требований международных конвенций и соглашений в сфере охраны окружающей среды и рационального использования водных биоресурсов.

Последние десятилетия наблюдаются тенденции падения мировых рыбных запасов. Естественно, в данной ситуации почти все развитые страны мира начали активно развивать выращивание водных биоресурсов в контролируемых условиях.

В Украине есть все необходимые условия для развития аквакультуры, в то же время отсутствовал нормативно-правовой акт, который бы в комплексе определял правовые, экономические, социальные и организационные основы деятельности в этой сфере, что приводило к неоднозначной трактовке правовых норм, регулирующих деятельность субъектов объектов хозяйствования и создавало препятствия государственного управления и регулирования аквакультуры (*Караси.com.ua (<http://www.karasi.com.ua/blogs/489>). – 2012. – 2.11*).

***

Блог на сайті «Багнет.org»

«Залечь на дно» можно из-за несовершенной системы документирования приезжих и граждан Украины.

Эксперт проекта Universal Assistance Н. Гольбин отмечает, что несовершенная система миграционного контроля превращает Украину в удобное убежище для преступников из разных стран. Подделать украинские паспорта не составляет никакого труда, что еще сильнее облегчает задачу нелегалам-уголовникам. По его мнению, решить эту проблему поможет внедрение в Украине единого демографического реестра и применение документов с биометрическими данными, в частности – для мигрантов.

«Проблема терроризма и нелегальной миграции не так уж злободневна в Украине, тем не менее, в последнее время всё больше маргинальных элементов с фальшивыми украинскими паспортами стало просачиваться в Украину. Нередко иностранные правонарушители стремятся “осесть на дно” в Украине, дабы скрыться от “родного” правосудия. А выявить ложного гражданина от настоящего без электронной базы весьма непросто. Показательна в этом плане сентябрьская стрельба в Международном центре выдачи паспортов. Объявленный в розыск российский гражданин, “выдал себя” только после того, как на основании фальшивого украинского паспорта, да притом и с пистолетом в руке пытался получить загранпаспорт. Хотя, при наличии единого демографического реестра распознать его можно было бы, не отходя от пограничного поста», – отмечает эксперт.

Н. Гольбин отмечает, что развитые страны уже давно взяли на вооружение биометрические технологии и добились положительных результатов в сфере борьбы с нелегальной миграцией и преступностью.

«К примеру, Польша также использует систему демографического реестра и биометрические паспорта. Не секрет, что Польша, как, впрочем, и Украина, страдает от потоков мигрантов, курсирующих через её территорию в другие страны ЕС и порой оседающих в самой стране. Хотя биометрических паспортов у них и нет, но на приграничных постах информация обо всех лицах вносится в электронную базу данных. Это даёт возможность не только эффективно контролировать численность мигрантов, но и определять сроки их легального нахождения и трудовой деятельности. Плюс ко всему, поляки снизили случаи подделки паспортов или вида на жительство нелегальными мигрантами или иностранными правонарушителями», – констатирует эксперт.

Ранее, напомним, Н. Гольбин уже заявлял о необходимости применения карточки мигранта в Украине – в рамках тематического круглого стола в ИА «Наш Продукт». Стоит отметить, что применение карточек мигранта начнется с подписанием Президентом Украины закона о демреестре и документах, удостоверяющих личность. Документ прошел второе чтение в парламенте 2 октября 2012 г.

«Даже в России, которая является типичным примером страны с высокой преступностью и проблемами с нелегальной миграцией, уже три года используются электронные документы», – аргументирует Н. Гольбин.

Комментарии:

Rte: Итальянская мафия начинает потихоньку осваивать Украину, как в начале XX века Америку, и это у неё получается. В Виннице уже отдали интерполу двух мафиози которых разыскивают итальянцы через интерпол. А сколько их есть непоиманных, и все они легализовались, женились, зарегистрились Ч/П, открыли фирмы, а главное не брезгают наркотой.

SAS: А зачем скрываться? Мусора дебилы, мозгов нет! Поймать виновного не могут, поэтому хватают того, кто под руку подвернулся, ну и дальше пытаются, пока не сознается! Вон презик ворует и даже не прячется! *(В Украине легко скрывается иностранному преступнику // Базнет (<http://www.bagnet.org/news/ukraine/198798>). – 2012. – 12.11).*

***

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: Н. Мамченко, судебно-юридична газета

Новый Уголовный процессуальный кодекс Украины вступит в силу в 00 часов 20 ноября. К этому моменту все необходимые организационные мероприятия для реализации предусмотренных ним процедур должны быть выполнены, а суды – полностью «экипированы» для того, чтобы тут же начать работать по новому закону.

Одной из наиболее ярких новелл УПК является введение суда присяжных. Однако он будет отличаться от привычного для нашего представления вида: трое присяжных, выбранных территориальной общиной, и два судьи будут выносить решения по наиболее резонансным преступлениям, например, таким, за которые предусмотрено пожизненное заключение.

Некоторые юристы уже успели назвать такое новшество «подменой понятий», ведь подобная модель более схожа с упраздненным институтом народных заседателей. Соответственно, могут возникнуть и схожие проблемы: как и заседатели, присяжные должны будут согласиться потратить свое рабочее время на длительный и сложный процесс, нужно будет обеспечить их явку на слушание, а также изыскать средства на вознаграждение за труд.

Впрочем, процесс, так или иначе, идет, и на сегодняшний день, по информации нашего издания, территориальные управления ГСА Украины уже внесли в местные советы представления по формированию списков присяжных. Такие списки утверждены в 551 общем суде, а в других 114 этот процесс близится к завершению.

Готова ли судебная система к вступлению в силу положений относительно суда присяжных и как оценивают эту новацию сами судьи, выясняла «Судебно-юридическая газета».

...Противники внедрения суда присяжных указывают, что предложенная модель и юрисдикция такого суда не позволят существенно повлиять на уровень гарантий защиты прав подсудимых. Действительно, не стоит ожидать зрелища, подобного кадрам из популярных американских фильмов. Во-первых, суд присяжных имеет

ограниченное применение – лишь в случае обвинения лица в совершении преступления, за которое предусматривается наказание в виде пожизненного заключения. Во-вторых, в состав суда входят трое присяжных, а не 6–12, как в англосаксонской системе права. Отличием суда присяжных в этой системе является и то, что коллегия присяжных должна самостоятельно принимать вердикт по уголовному делу по факту (например, имело ли место деяние, совершил ли его обвиняемый, виноват ли он), а председательствующий в процессе профессиональный судья на основании этого вердикта должен решать только вопросы права (квалификация деяния, размер наказания).

С другой стороны, надо объективно смотреть на ситуацию в Украине. Для обеспечения действия модели, подобной американской, необходимы, во-первых, большие финансовые вложения (допустим, то же обеспечение отдельного входа для присяжных в суде, их безопасности), а во-вторых – трансформация восприятия такими людьми своей функции, проще говоря, менталитета.

Таким образом, к введению института суда присяжных можно относиться по-разному. Но нельзя отрицать, что такой суд менее зависим от органов других ветвей власти, чем избираемые судьи.

Зарубежный опыт

США

90 % из общего числа происходящих в мире судебных разбирательств с участием присяжных приходится на долю США, где эта судебная процедура по-прежнему пользуется большой популярностью. В этой стране коллегии присяжных заседателей в судах штатов различаются по количественному составу. Так, в соответствии с Конституцией штата Висконсин, дела как о тяжких, так и о незначительных преступлениях рассматриваются коллегией из 12 присяжных заседателей. Тот же состав жюри предусмотрен в штатах Теннесси и Вермонт. В то же время, в некоторых американских судах в составе коллегии может быть шесть или восемь человек. В уголовных судах штата Вайоминг, например, коллегия обычно образуют шесть присяжных.

Россия

В России суд присяжных в краевом, областном, городском суде действует в составе председательствующего, 12 присяжных заседателей и двух запасных присяжных заседателей.

Германия

Суд присяжных в ФРГ состоит из трех профессиональных судей и двух шеффенов (присяжных). Он созывается при необходимости рассмотрения уголовного дела по обвинению в умышленном убийстве или других преступлениях, связанных с созданием опасности для жизни людей (поджоги, взрывы, попытки захвата самолетов, ограбления и вымогательство при отягчающих обстоятельствах и др.).

Комментарии:

С. Мищенко, заместитель председателя Высшего специализированного суда Украины по рассмотрению гражданских и уголовных дел:

«Сравнивать суд присяжных и институт народных заседателей, с моей точки зрения, по меньшей мере, некорректно. Ведь в свое время народные заседатели принимали участие в рассмотрении всех дел – и уголовных, и гражданских. Что касается присяжных, то это совсем другой институт. Во-первых, суд присяжных должен был быть введен еще в 2001 г., после окончания переходного периода, предусмотренного Конституцией. Однако начались разговоры среди ученых и практиков о том, что создать такой институт очень непросто, что он будет неполноценно функционировать и т. д., а с принятием нового УПК был сделан решительный и правильный шаг в направлении демократизации судебной системы, пусть и в отношении лишь одной категории дел, предусматривающей наказание в виде пожизненного заключения. Во-вторых, будут принимать участие в заседании присяжные или нет, решает подсудимый, поскольку это его право. В отличии, например, от дел с участием народных заседателей. Конечно, когда дело коснется практики, могут возникнуть какие-то проблемы, но это нормально, поскольку нет ничего идеального. Но, на мой взгляд, это действительно демократический подход. Граждане имеют право на участие в отправлении правосудия».

Г. Супрун, председатель Подольского районного суда Киева:

«По моему мнению, введение института присяжных – правильный шаг. По-другому ведь никак не обеспечить рассмотрение дел надлежащим образом. Мы сейчас занимаемся этим вопросом, и могу сказать, что кандидаты на роль присяжных очень активны. Если раньше в народные заседатели шли в основном люди пожилого возраста, то контингент присяжных разнообразнее, у людей больше заинтересованности и желания. Желающих много, мы подали заявку на 30 человек. Конечно, возможны проблемы с финансированием их работы, но на сегодняшний день еще рано об этом говорить. Мне кажется, что оплата не будет являться главной мотивацией. Основная причина, скорее, кроется в желании людей принимать участие в рассмотрении судебных дел».

С. Пойда, председатель Дарницкого районного суда Киева:

«Безусловно, присяжные будут влиять на принимаемые решения, поскольку в соответствии с законом они фактически выполняют функции судей. Будет ли практическая польза от участия присяжных в судебных заседаниях, другой вопрос. Но если провести некую параллель с институтом народных заседателей, то их принципиальная функция – это представительство граждан при осуществлении правосудия. В этом смысле практическая составляющая пользы присяжных очевидна. Наш суд направил заявку на 40 кандидатов в присяжные. И насколько мне известно, решение пока принято только в отношении 20 человек. Что касается оставшейся половины, то до вступления в силу нового УПК время еще есть, и я надеюсь, что за этот период вопрос будет решен окончательно. Но необходимо понимать, что с 19 ноября не начнется рассмотрение

дел с участием присяжных, поскольку новый УПК предусматривает участие присяжных только в тех делах, которые возникли после вступления его в силу. А это, как минимум, месяц-два. Те же дела, которые расследовались до вступления нового Кодекса в силу, будут рассматриваться по старой процедуре».

Е. Первушина, председатель Голосеевского районного суда Киева:

«Я понимаю, что граждане имеют право на участие в судопроизводстве, и наш суд подал заявку на 50 кандидатов в присяжные. Однако в свое время институт народных заседателей зарекомендовал себя с не очень хорошей стороны, поэтому введение института присяжных, на мой взгляд, не несет в себе никакой смысловой нагрузки. Решения будут приниматься на основании эмоций. Для того, чтобы этого избежать, у присяжных должна быть хотя бы базовая правовая подготовка, дабы они понимали, что делают. Думаю, что если опросить кандидатов в присяжные, как они себе представляют эту работу, результат будет печальным. Я сомневаюсь, что они читали новый, да и старый УПК, чтобы иметь представление о своем процессуальном поведении. Мне кажется, что организовать и настроить весь процесс будет трудно».

И. Рафальская, председатель КДКА Киева:

«То, что в новом УПК названо институтом присяжных, на самом деле таковым не является, и с этим согласны многие. Мы рассчитывали на несколько иную систему. Однако я помню работу народных заседателей, когда дела слушались с их участием. Могу сказать, что достаточно принципиальные и объективные народные заседатели существенно влияли на разрешение споров в судах. Они серьезно относились к вопросам назначения наказания, и это неплохо. Во всяком случае, сочетание в правосудии работы профессионального судьи, который хорошо знает законы и понимает их, и человека, который не привык к судебному процессу, – позитивное явление. Только это не является судом присяжных. Но если государство действительно будет надлежащим образом компенсировать трудозатраты присяжных, скорее всего люди будут идти и активно принимать участие в судебных процессах.

К сожалению, много моментов относительно присяжных в новом УПК выписаны достаточно поверхностно. А все должно быть прописано очень четко, без возможности двоякого толкования. Но это, как мне кажется, своего рода апробация, первый шаг на пути к дальнейшему развитию. Главное, чтобы мы в этой изначальной точке надолго не остановились» *(Внедрение суда присяжных: как это будет // Судебно-юридическая газета (http://sud.ua/news/2012/11/07/44135-prisyazhnij-syd). – 2012. – 7.11).*

***

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: Ю. Котнюк, судебно-юридична газета

Национальный совет по вопросам телевидения и радиовещания 24 октября утвердил предложения к проекту распоряжения КМУ «О согласовании размеров штрафов, которые могут налагаться на телерадиоорганизации и провайдеров программной услуги на нарушение законодательства о телевидении и радиовещании». Это уже седьмая по счету попытка с 2008 г. – предыдущие проекты не выдержали критики.

Однако не только штрафы стали большой темой для всех, кто профессионально связан с телевидением. Так, во второй половине октября под эгидой Нацсовета и при участии правоохранительных органов состоялось обсуждение проблем, с которыми столкнулась индустрия поставщиков программного телевизионного продукта. Остроту вопрос обрел в связи с развитием Интернета, который медленно, но верно вытесняет данный бизнес на обочину. Многочисленные интернет-провайдеры предоставляют услуги по просмотру телевизионных каналов, причем бесплатно, поскольку позиционируют их как бонусные к услуге доступа к Интернету. Зачастую деятельность операторов интернет-телевидения формально незаконна, поскольку они осуществляют ее без соответствующей лицензии.

Так, по информации регулятора, в Украине почти 80 компаний предоставляют услуги провайдеров программной услуги без соответствующей лицензии Нацсовета. Однако последний не может самостоятельно прекратить безлицензионную деятельность, поскольку это – прерогатива правоохранительных органов. Каким образом в нашем государстве собираются решать данный вопрос, выясняла «Судебно-юридическая газета».

На чужой территории

С этими лицензиями попытаемся разобраться детально. Согласно Закону Украины «О лицензировании определенных видов хозяйственной деятельности», а именно его ст. 9, лицензированию подлежат, во-первых, деятельность в сфере телевидения и радиовещания, во-вторых – деятельность в сфере телекоммуникаций. В первом случае орган лицензирования – Национальный совет по вопросам телевидения и радиовещания (Нацсовет) – он, помимо прочего, выдает лицензии бизнесменам от «платного» телевидения, которые официально, согласно Закону Украины «О телевидении и радиовещании», называются провайдерами программной услуги. Во втором случае орган лицензирования – Национальная комиссия, осуществляющая регулирование в сфере связи и информатизации (НКРСИ) – она (также помимо прочего) выдает лицензии бизнесменам от интернета, которые, согласно Закону Украины «О телекоммуникациях», называются провайдерами телекоммуникаций.

Некоторое время две эти отрасли работали как бы отдельно друг от друга, не забираясь на чужую территорию, однако с недавних пор развитие науки и техники позволило широким слоям населения смотреть телевизионные программы в прямом эфире через сеть Интернет. При этом, согласно букве закона, провайдеры телекоммуникаций, использующие технологию телевидения через Интернет

(официально – интернет-протокол), становятся одновременно и провайдерами программной услуги. То есть теперь они должны «молиться двум богам».

В переводе на деловой язык это означает, что, помимо лицензии НКРСИ, они обязаны получить еще и лицензию Нацсовета. Однако до недавнего времени эти компании даже при желании не могли ее получить в силу не зависящих от них причин. Только в 2012 г., как сообщил председатель Нацсовета В. Манжосов, процесс сдвинулся с места, после чего интернет-провайдерам была выдана 41 соответствующая лицензия. При этом, по неофициальной информации, которая доходит до регулятора, почти 80 компаний предоставляют телевизионные услуги без лицензии, т. е. незаконно. Нацсовет на них управы не имеет, т. к., согласно ст. 72 Закона Украины «О телевидении и радиовещании», он может налагать штрафы только на своих лицензиатов. Отступая от темы, заметим, что и это право до сих пор остается пустой декларацией, поскольку размеры штрафов устанавливаются по согласованию с правительством, а последнее с 2008 г. в силу ряда уважительных причин никак не может найти возможность их согласовать. Однако самое смешное заключается в том, что управы на них пока не могут найти и правоохранительные органы.

Как привлечь к ответственности?

Дело в том, что совсем недавно в Уголовном кодексе Украины была неплохая ст. 202 под названием «Нарушение порядка занятия хозяйственной деятельностью», в которой, помимо прочего, было сказано, что осуществление предпринимательской деятельности, подлежащей лицензированию, без лицензии влечет за собой наказание от 1700 грн штрафа минимум до двух лет ограничения свободы максимум. Не сказать, чтобы эта статья была слишком популярной – по данным Государственной судебной администрации Украины, в течение пяти последних лет число осужденных по ней можно было пересчитать на пальцах двух рук. Но все же она играла роль сдерживающего стимула для далеких от криминала бизнесменов. Впрочем, 15 ноября 2011 г. указанная статья благополучно приказала долго жить после вступления в силу изменений в Уголовный кодекс, больше известных в народе как «закон о декриминализации хозяйственных преступлений». Начиная с упомянутой выше даты, «обязанности» этой «умершей» нормы частично перебрала на себя модернизированная версия ст. 164 Кодекса Украины об административных правонарушениях – «Нарушение порядка осуществления предпринимательской деятельности», согласно которой «безлицензионка» влечет за собой штраф до 6500 грн. Рассмотрение дел по ней пребывает в компетенции судов, однако количество таких дел пока нельзя отнести их к категории достойных упоминания.

Есть еще одна возможность привлечь «телевизионных» интернет-провайдеров к уголовной ответственности – по ст. 176 УК «Нарушение авторского права и смежных прав». Ее диспозиция включает в себя незаконное распространение программ вещания, а санкция варьируется от 3400 грн штрафа до шести лет лишения свободы. Судебная статистика тут немного «веселее»: до

сотни осужденных в год, однако деятелям «телеинтернета» это не грозит. Как отметил на одном из круглых столов В. Манжосов, заявлений о нарушении авторских прав поступает настолько мизерное количество, что у Национального совета даже не хватает оснований, чтобы обращаться к правоохранителям. Отечественные телеканалы больше заботятся не об охране своих авторских прав, а об увеличении своей аудитории как залого поступления заказов на рекламу, а что касается зарубежных, то они считают эту проблему неактуальной.

Судебная практика

Если внести в уголовные правовые нормы соответствующие изменения, правоохранительные органы смогут весьма эффективно противостоять нарушителям закона в сфере интернет-телевидения. Об этом свидетельствует тот факт, что подразделения СБУ и МВД наработали неплохую оперативную практику разоблачения злоумышленников, которые осуществляют пиратскую трансляцию сигналов спутникового телевидения. И она нашла свое отражение в практике судебной, о чем свидетельствуют приговоры, вынесенные судами разных регионов Украины по ст. 361 Уголовного кодекса – «Несанкционированное вмешательство в работу электронно-вычислительных машин, автоматизированных систем, компьютерных сетей или сетей связи». Диспозиция этой статьи предусматривает, что перечисленные выше действия привели к утечке, утере, подделке, блокированию информации, искажению процесса обработки информации либо нарушению установленного порядка ее маршрутизации.

Почти все избалованные преступники работали в сфере установки и наладки спутниковых антенн и оборудования для приема телепрограмм, передаваемых по спутниковым телесетям, а потому имели соответствующие технические знания и навыки. Чтобы уличить их, спецслужбам пришлось в строгом соответствии с нормами Закона Украины «Об оперативно-розыскной деятельности» проводить оперативные комбинации, которые заключались в том, что сыщики подыскивали в Интернете предложения подключить спутниковое телевидение по расценкам, значительно ниже общепринятых. Несложно было догадаться, что люди, их разместившие, стремятся сбыть краденый продукт, добытый незаконным путем. Понимая это, оперативники, представляясь клиентами, заказывали такие услуги, а потом производили задержание злоумышленника на месте совершения преступления со всеми вещественными и прочими доказательствами.

Комментарии:

Б. Львов, судья Высшего хозяйственного суда Украины:

«До настоящего времени в практике хозяйственных судов Украины еще не встречались споры телекомпаний с интернет-провайдерами, предоставляющими своим абонентам возможность просмотра пакетов телепрограмм через Интернет. Полагаю, что это связано как с незначительным (относительно) количеством потребителей соответствующих услуг, так и с наличием иных проблем в сфере соблюдения авторских и смежных прав.

В частности, хозяйственными судами Украины ежегодно рассматривается большое количество дел по спорам субъектов авторского права с телерадиоорганизациями по поводу неправомерного, без разрешения правообладателей использования телерадиоорганизациями объектов авторского права, в основном музыкальных и аудиовизуальных произведений. Такое положение обусловлено тем, что телерадиоорганизации, будучи субъектами смежных прав, при создании собственных передач (программ) не всегда утруждают себя получением или проверкой наличия необходимых разрешений на использование авторских произведений (литературных, музыкальных, аудиовизуальных и др.). Параллельно при этом также используются и такие объекты смежных прав, как исполнение литературных, музыкальных, хореографических и других произведений; фонограммы, видеограммы, что, в свою очередь, затрагивает права исполнителей и производителей фонограмм, видеограмм.

Представляется очевидным, что телерадиоорганизации при ежедневном 24-часовом вещании, используя тысячи объектов авторского и смежных прав, в силу специфики своей деятельности не в состоянии заключить отдельный договор с каждым правообладателем (автором, исполнителем). Цивилизованным выходом из этой ситуации было бы заключение соответствующих договоров с организациями коллективного управления, представляющими интересы авторов и субъектов смежных прав. Вместе с тем в нашем государстве даже не все центральные телеканалы могут похвастаться наличием таких договоров.

При этом, по моему мнению, расширение доступа к телевизионным программам (передачам), права на которые принадлежат телерадиоорганизациям, через Интернет заставит последних не только защищать собственные права, но и уважительнее относиться к правам других лиц».

В. Манжосов, председатель Национального совета по вопросам телевидения и радиовещания:

«По неофициальной информации, которая поступает к регулятору, в Украине почти 80 компаний предоставляют услуги провайдеров программной услуги без соответствующих лицензий Национального совета. То есть их деятельность является незаконной. Однако регулятор не может самостоятельно прекратить такую безлицензионную деятельность, поскольку это – прерогатива правоохранительных органов. Более того, заявлений о нарушении авторских прав поступает мизерное количество, поэтому у Национального совета недостаточно оснований, чтобы обращаться к правоохранителям. Мы готовы совместными усилиями, в т. ч. и с правоохранительными органами, приобщиться к борьбе с безлицензионной деятельностью таких провайдеров, которые действуют на рынке платного телевидения. Наше ведомство занимается доработкой законодательной базы, после чего у провайдеров не останется никаких лазеек. В настоящее время выдана 41 лицензия провайдера программной услуги с использованием технологии IPTV (IPTV – телевидение, транслируемое через интернет-протокол).

На некоторое время Национальный совет делал перерыв в лицензирование этой технологии с тем, чтобы выяснить, каким образом мы должны это делать. За время этого перерыва количество желающих получить такую лицензию значительно сократилась»

(В Украине урегулюють онлайн-телевиденіє // Судебно-юридическа газета (<http://sud.ua/news/2012/11/07/44137-v-ukraine-yregulyuyut-onlajn-televidenie>). – 2012. – 7.11).

***

Блог на сайті «Судебно-юридическа газета»

Все аптечные киоски в Украине должны прекратить свою работу 29 декабря 2012 г. Об этом сообщила первый заместитель Государственной службы по лекарственным средствам И. Демченко.

«Еще год назад были внесены изменения в законодательство Украины. Аптечный киоск – это место, где не созданы условия для хранения лекарств. Там даже не работает специалист с медицинским образованием. В киосках не имеют права продавать лекарства по рецептам. В таких заведениях и реализуют больше фальсифицированных лекарств. Такой формы аптечного учреждения нет уже сегодня ни в одной из стран, даже в России и в Беларуси», – цитирует Демченко.

Для аптечных киосков, расположенных в сельской местности, будет изменены требования по торговой площади и уделено внимание квалификации работников. Если до сих пор киоск мог располагаться на восьми метрах, то теперь, согласно приказу МОЗ № 723, он должен занимать площадь не менее 21 кв. м и иметь коммуникации.

Работники Госслужбы по лекарственным средствам говорят, что вскоре Госслужба будет инициировать изменения в законодательство для того, чтобы штрафовать врачей, которые коммерчески сотрудничают с аптеками.

Согласно будущим нормам, врач не будет иметь права направлять пациента в конкретную аптеку. За нарушение нормы, врач должен будет заплатить штраф в размере 15 тыс. грн *(В Украине исчезнут все аптечные киоски // Судебно-юридическа газета (<http://sud.ua/news/2012/11/14/44400-v-ukraine-ischeznyt-vse-aptechnie-kioski>). – 2012. – 14.11).*

***

Блог на сайті «СЕГОДНЯ.ua»

Про автора: Д. Гетманцев, експерт

Что день грядущий нам готовит? Актуальный в любые времена вопрос классика как нельзя лучше характеризует ожидания предпринимателей относительно 1 января каждого наступающего года.

Ведь именно с этой датой законодатель связывает вступление в силу изменений в настолько же важное для отечественного бизнеса насколько и динамичное налоговое законодательство. Конечно же не стал исключением и надвигающийся год 2013-й.

Итак, какие изменения следует ожидать предпринимателям с начала следующего года, и какие действия следует совершить для того, чтобы новые изменения были восприняты бизнесом максимально безболезненно? С 1 января 2013 г. вступает в силу более полсотни норм Налогового кодекса (НК). И если оставить за скобками изменения касательно уплаты налогов, не касающиеся основной массы плательщиков (акцизы, технические нормы, изменения, связанные со вступлением в силу нового Уголовно-процессуального кодекса), мы можем констатировать, что основные наиболее существенные новшества касаются налога на прибыль предприятий.

Начнем с приятного. С 1 января 2013 г. ставка налога на прибыль предприятий составит 19 %. Понижение ставки осуществляется в соответствии с п. 10 подраздела 4 Переходных положений Налогового кодекса в рамках понижения ставки налога с 23 % (в 2011 г.) до 16 % (с 2014 г.).

Также с 1 января вступает в силу льготная система налогообложения, предусмотренная сроком на 10 лет для субъектов индустрии программной продукции, предусматривающая уплату налога на прибыль по ставке 5 %, а также освобождение от НДС операций по поставке программной продукции. Предпринимателям, рассчитывающим получить льготу с нового года, уже давно пора задуматься над соответствием их деятельности требованиям закона.

Однако на месте так называемых субъектов индустрии программной продукции мы бы не стали заранее подсчитывать сэкономленные от полученной льготы денежные средства, ведь новая льготная система содержит в себе огромное количество рисков, обусловленных терминологическим несовершенством норм, ее регулирующих. Выписывая п. 15 подраздела 10 Переходных положений НК, законодатель по старой традиции сэкономил на привлечении юристов, специализирующихся на праве интеллектуальной собственности, обойдясь своими силами, что повлекло за собой полное несоответствие терминологической базы Гражданского кодекса, Закона Украины «Об авторском праве и смежных правах» и других нормативных актов, регулирующих отношения в этой сфере с положениями Налогового кодекса. На практике это повлечет за собой значительное усложнение налоговой квалификации операций, подлежащих льготированию, как, впрочем, и определения права плательщика на получение статуса субъекта индустрии программной продукции.

К примеру, что следует понимать под поставкой результата компьютерного программирования в виде операционной системы, компьютерной программы, интернет-сайта, онлайн сервиса (п. 26 подраздела 2 Переходных положений освобождает такие операции от уплаты НДС)? Ведь относительно объектов интеллектуальной собственности (авторского права) действуют абсолютно другие

правомочности, чем относительно объектов права собственности, а потому понятийный аппарат вещного права не применим к таким отношениям. В компьютерном программировании мы не можем поставить программное обеспечение, но можем передать исключительные либо не исключительные имущественные права на него, платеж за это носит название роялти и не является объектом налогообложения НДС согласно п. 196.1.6 НК.

Отметим, что пунктом 14.1.225 из-под понятия роялти выводятся платежи за имущественные права, предполагающие право на распоряжение объектом права интеллектуальной собственности, что относит соответствующие операции к объектам налогообложения НДС. Возможно, авторы пункта 26 имели целью льготировать именно эти операции, однако по своей природе они также являются операциями по передаче прав, а не «поставкой результата компьютерного программирования», что еще больше запутывает как намерения законодателей, так и сформулированные ими в результате реализации своих намерений нормы. Но изюминкой пункта 26 все же является доселе не известный налоговому праву термин «онлайн сервис», которому авторы, очевидно являясь последовательными приверженцами философии иррационализма, придали свой, только им известный смысл, предоставив читателям возможность более чем свободной трактовки содержания понятия. И это только один из примеров двусмысленности и противоречивости правовых норм, регулирующих льготирование деятельности субъектов индустрии программной продукции, коими небольшой по своему объему правовой институт снабжен весьма щедро.

Еще одной новацией, вводимой с 1 января следующего года, является учет в отчетности плательщиков налога на прибыль предприятий налоговых разниц, т. е. разниц, возникающих между оценкой и критериями определения доходов, затрат, активов и обязательств по правилам бухгалтерского и налогового учета. Нововведение является еще одним шагом на пути к реализации несбыточной мечты украинского налогоплательщика – унификации налогового и бухгалтерского учета.

С 1 января 2013 г. вводится льгота по налогу на прибыль (уплата налога по ставке 0 %) в соответствии с Законом Украины «О стимулировании инвестиционной деятельности в приоритетных отраслях экономики Украины». Стимулирующая льгота является достаточно привлекательной для организаций, планирующих реконструкцию либо модернизацию производства на сумму от 0,5 до 3 млн евро. При этом условии, а также при достижении двух других установленных законом критериев – новые рабочие места в количестве от 25 до 150, средний размер зарплаты, в 2,5 раза превышающий установленный минимальный, предприниматель вполне может быть освобожден от уплаты налога на прибыль до 2017 г., а также получить право на применение метода ускоренной амортизации основных средств, что также немаловажно. При этом сумма льготы не может превышать сумму инвестиции предпринимателя. Учет льготированной деятельности ведется отдельно.

Без всякого преувеличения топ-новостью наступающего года станет авансовый порядок уплаты налога на прибыль предприятий. Плательщики налога (кроме вновь созданных, неприбыльных организаций, сельскохозяйственных товаропроизводителей, а также лиц с доходами за предыдущий год в объеме до 10 млн грн) ежемесячно уплачивают авансовый взнос налога в сумме не менее 1/12 начисленной к уплате суммы налога за предыдущий год. При этом налоговая декларация подается за годовой отчетный период. Вновь созданные предприятия, неприбыльные организации и организации с доходами за предыдущий год в объеме до 10 млн грн освобождаются от уплаты авансовых взносов.

Если плательщик по результатам I квартала отчетного налогового года не получил прибыль либо получил убыток, он имеет право подать налоговую декларацию и финансовую отчетность за I квартал. В таком случае он освобождается от уплаты авансовых платежей до конца года, а налоговые обязательства определяет в обычном порядке.

Насколько положительным будет влияние новой системы уплаты налога на прибыль на налоговые правоотношения, покажет практика, однако, уже сейчас можно указать на некоторые несогласованности новой модели. Касательно сроков уплаты авансовых платежей. В соответствии с п. 57.1 авансовые платежи уплачиваются в порядке и сроки, предусмотренные для месячного налогового периода. Согласно этой же статьи налогоплательщик обязан самостоятельно уплатить сумму налогового обязательства, указанную в налоговой декларации на протяжении 10 календарных дней, наступающих за последним днем соответствующего граничного срока, предусмотренного Кодексом для подачи налоговой декларации (для месячного отчетного периода – 20 дней за последний день отчетного месяца – п. 49.18.1). Таким образом, если идти по логике законодателя – срок уплаты составляет 20 дней + 10 дней = 30 дней, следующих за последним днем отчетного месяца. Но ведь, согласно абзацу четвертому п. 57.1 НК авансовый платеж налога на прибыль осуществляется вообще без подачи декларации! В какой же срок должен вноситься он в бюджет? Еще нюанс: по п. 57.1 НК определенная плательщиком в расчете, прилагаемом к годовой декларации, сумма авансового взноса является согласованной суммой денежных обязательств. Тогда почему в п. 126.1 этот взнос прямо разграничивается с денежным обязательством, упоминаясь в тексте наравне с ним?

Очень хотелось бы, чтобы авансовые взносы стали еще одним шагом к цивилизованным механизмам уплаты налога на прибыль, максимально приближая налоговый период к общепринятому в цивилизованных странах годовому. Однако количество оговорок и несогласованностей в тексте норм п. 57.1 ст. 57 НК порождает обоснованные сомнения в этом. Так или иначе, всем плательщикам налога на прибыль, соответствующим указанным в законе критериям, в январе – феврале 2013 г., следует уплатить авансовый взнос налога в размере 1/9 налога на прибыль, начисленного в налоговой отчетности за девять месяцев 2012 г. Взнос

должен быть осуществлен в течение 20 календарных дней, которые наступают за последним календарным днем отчетного налогового месяца.

Бесспорно порадует налогоплательщиков и напоминание о том, что с 1 января следующего года вступает в силу ст. 39 НК, вместо которой сегодня действует п. 1.20 ст. 1 Закона Украины «О налогообложении прибыли предприятий». Речь идет об обычных ценах и некоторых нюансах их определения, вводимых Налоговым кодексом. Что нового в регулировании «обычного ценообразования» нам следует ожидать?

Также, как и согласно действующей норме, после нового года обычная цена на товары, работы и услуги совпадает с договорной ценой, если не будет доказано иное, в том числе, если обычную цену невозможно будет установить. При этом бремя доказывания факта не соответствия договорной и обычной цены возлагается на налоговый орган. Налоговый орган имеет право обратиться к плательщику за обоснованием договорной цены, однако плательщик имеет право не предоставлять такое обоснование, сославшись на то, что обязанность по доказыванию соответствующего факта лежит на налоговом органе.

Приятным для плательщиков является то обстоятельство, что в случае отклонения договорных цен от обычных менее чем на 20 %, такое отклонение не может быть основанием для доначисления соответствующих сумм налога. Кроме того, законом установлен особый порядок определения суммы налогового обязательства в случае отклонения договорной цены от обычной. Принятое по результатам пересмотра цены и соответствующего пересчета объекта налогообложения налоговое уведомление-решение считается отозванным в случае, если оно будет обжаловано плательщиком либо просто установленная в нем сумма денежного обязательства не будет оплачена в установленные сроки. В таком случае, сумма недоимки подлежит взысканию с плательщика по иску налогового органа через суд в обычной процедуре искового производства.

Кроме того, ст. 39 НК содержит детальное описание методов определения обычной цены, также случаи, когда применение обычной цены является обязательным (операции со связанными лицами, бартерные операции, операции с плательщиками, пребывающими на специальных режимах налогообложения). Перечень не является исключительным, поэтому обычные цены могут применяться и в других случаях, установленных законом (например, при налогообложении НДС – ст. 188 НК).

Если коротко охарактеризовать основные изменения налогового законодательства, касающегося отдельных отраслей экономики, то обращает на себя внимание исключение рентной платы за нефть, газ и газовый конденсат, добываемых на территории Украины (раздел X НК). Нововведение, вызвавшее в свое время очень горячие дискуссии в определенных узких кругах. С 2013 г. восстанавливаются ранее существовавшие ставки акцизов на нефтепродукты (хотя шансов на то, что в последний день их снова не поднимут не много). Также не всех, но многих коснутся изменения в правовое регулирование экологического налога (уточняется состав

плательщиков налога и в соответствии с Переходными положениями НК (п. 2 подраздела 5) на протяжении всего 2013 г. ставки налога составят 75 % от установленных базовых ставок НК).

Таковыми (если оставить за скобками акцизы, многострадальный налог на недвижимость, перспективы которого туманны, узкоотраслевые и просто технические нормы) являются основные налоговые сюрпризы, заботливо подготовленные властью под елочку 2013 г. отечественному бизнесу. Несмотря на то что во многие из нововведений заложены абсолютно позитивные идеи, грешат в равной степени все они одним – низким уровнем нормотворческой техники, ошибками и противоречиями, способными нивелировать либо свести к минимуму весь их позитив. К сожалению, работа над ошибками не до введения (а в идеале – до принятия), а уже в процессе исполнения налоговых норм стала признаком, отличающей чертой налоговой политики государства на протяжении всей истории украинской независимости. И пока отсутствуют даже намеки на исправление подходов государства к юридическому качеству налогового регулирования (*Топовые нововведения налогового законодательства, касающиеся бизнеса // СЕГОДНЯ.ua* (<http://www.segodnya.ua/blogs/getmantsevblog/Topovye-novovvedeniya-nalogovogo-zakonodatelstva-kasayushchiesya-biznesa.html>). – 2012. – 13.11).

***

Блог на сайті «СЕГОДНЯ.ua»

Про автора: Д. Коротков, політичний оглядач, блогер

Закону о языках – ровно 100 дней. Но юбилей пройдет незамеченным, потому что вряд ли кто-то найдет существенные отличия в языковой ситуации между, к примеру, ноябрем 2011-го и ноябрем 2012-го.

Да, был парад решений областных и городских советов юга и Востока. Но эти решения только законодательно закрепили то, что уже существовало – то есть русский, который использовался в этих регионах полулегально, стал использоваться легально.

А кроме этого? Сколько было разговоров о скорой массовой русификации телевидения и радио – кто-нибудь его заметил?! Наоборот, статистика показывает, что в 2012-м по сравнению с 2011-м доля украинского на ТВ немного увеличилась. Рекламу разрешили выпускать на любом языке – и что, теперь города завешаны билбордами с текстом на русском или идиш? Нет, за исключением «Украинского выбора» Медведчука, вся реклама висит на украинском. Что касается Медведчука, его «выбор» висел на русском еще в мае, когда закон о языках не прошел даже первое чтение.

Таких примеров можно привести массу, а вот обратных примеров днем с огнем не сыщешь. Сто дней закона о языках показали, что никаких планов русификации Украины никто не вынашивал. Этот закон был предназначен только

для одного – вернуть гражданам Украины право выбора, которое у него отобрали за 20 лет украинизации. А как они воспользуются этим правом, это уже их вопрос.

Спрашивается, против чего же протестовали три месяца назад под Украинским домом? Сами протестовавшие объявляли, что это были акции в защиту украинского языка. Но реально это были акции не за украинский и даже не против русского – это была акция против возвращения гражданам Украины права выбора. Да и протестовали, в основном, те, кто живет за счет лишения украинцев такого права. Например, организации, ежегодно получающие из бюджета миллионы гривен вроде как на развитие украинского языка. Им очень не хочется терять такую кормушку. Но остальным-то чего переживать?!

Комментарии:

Levsha: «Главная трагедия украинских националистов, в отличие от националистов, например, стран Прибалтики в том, что наши не могут включить дурака и сказать русскоязычному собеседнику: «Кажи на державний мове, бо я російську не розумію», потому что тут же будут уличены во лжи. В Украине могут не понимать русский язык лишь три категории украиномошных – приезжие из диаспоры, выходцы из удаленных западно-украинских сел и люди с умственными отклонениями. Поэтому, если от вас кто-то требует говорить с ним на державной мове, спросите, к какой из перечисленных категорий ваш собеседник относится?

И если он не относится ни к одной, перед вами – лжец. И продолжать разговор с ним, скорее всего, не стоит вообще» (*Где же русификация? // СЕГОДНЯ.ua (<http://www.segodnya.ua/blogs/korotkovblog/Blog-Dmitriya-Korotkova-Gde-zhe-rusifikaciya.html>). – 2012. – 15.11).*

***

Блог на сайті «Юротат»

С 4 ноября 2012 г. вступил в силу Закон Украины № 5405-VI «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно выполнения хозяйственных обязательств», который фактически сделал бессмысленной схему прекращения кредитных обязательств путем признания кредитного договора недействительным и возвращения сторон такого договора в первоначальное состояние.

Этим Законом законодатель внес ряд существенных изменений в Хозяйственный процессуальный, Хозяйственный и Гражданский кодексы, Законы Украины «Об исполнительном производстве», «О возобновлении платежеспособности должника или признании его банкротом».

Существенные изменения правил игры заключаются в следующем:

– в случае признания кредитного договора недействительным суд, по заявлению одной из сторон, возвращает стороны договора в первоначальное состояние и определяет денежную сумму, которая должна быть возвращена кредитодателю;

– признавая кредитный договор недействительным, в котором исполнение заемщиком обязательства обеспечено залогом его имущества, суд по заявлению

кредитодателя налагает арест на это имущество. Арест на залоговое имущество может быть снят лишь в случае оплаты заемщиком кредитодателю в полной мере в 30-дневный срок той суммы денежных средств, которую суд определил в своем решении. В случае невыполнения такого обязательства, кредитодатель может обратиться в суд с иском о взыскании суммы долга с арестованного имущества;

– во время проведения описи имущества должника-юридического лица и наложения на него ареста государственный исполнитель также использует сведения, касательно принадлежащего ему имущества по данным бухгалтерского учета должника. Во время принятия государственным исполнителем постановления об аресте имущества должника арест распространяется на все текущие счета должника, в том числе и на те, которые будут открыты позже;

– а также многое другое.

Таким образом, законодатель защитил интересы кредитодателей и сократил возможности заемщиков по выводу своего имущества из-под залога банка.

На наш взгляд, единственным испытанным способом решения конфликта между банком и заемщиком по разрешению кредитного спора – является взаимовыгодный компромисс, который поможет сторонам не потерять свое лицо и выйти из сложной финансовой ситуации с наименьшими потерями. Таким образом, спор с банком необходимо заменить на диалог (*Новое о признании кредитных договоров недействительными // Юротат (http://jurotat.com/ru/blog/novoe_o_priznanii_kreditnyh_dogovorov_nedeistvitelnymi.htm). – 2012. – 14.11).*